

BARNOMBUDSMANNEN

Med adress till vuxna!

Päivi Tuononen

Barn och ungdomar berättar
hur deras rättigheter tillgodoses i Finland.

Barnombudsmannens byrå. Utredningar 4:2008.

Barnombudsmannens byrå. Utredningar 4:2008.

Päivi Tuononen:

Med adress till vuxna!

Barn och ungdomar berättar hur deras rättigheter tillgodoses i Finland.

Utgivare

Barnombudsmannens byrå

PB 41, 40101 Jyväskylä

pirkko-liisa.rautio@stm.fi

tfn (09) 160 73986

fax (014) 337 4248

www.lapsiasia.fi

Ombrytning

Workshop Pälviä Oy

Bilder

Björneborgs barnkulturcentrum, nätverket för barnkultur i Satakunta:
fotofestivalen "Vähäx valottaa" för barn och ungdomar 2008.

Tryck

Jyväskylän yliopistopaino, Jyväskylä 4/2009

Publikationen finns att läsa på Internet, på adressen www.lapsiasia.fi

På svenska har *Med adress till vuxna!* givits ut i samarbete med
Politikprogrammet för barns, ungas och familjers välfärd.

Med adress till vuxna!

Barn och ungdomar berättar hur deras rättigheter tillgodoses i Finland.

Innehåll

Sammandrag.....	4
Förord	6
1. Inledning.....	8
2. Barnets rättigheter och delaktighet.....	8
2.1 Barnets rättigheter.....	8
2.2 Barnombudsmannen som främjare av barnens rättigheter	9
2.3 Barnen med i FN-rapporteringen	10
3. Så genomfördes enkäten.....	12
4. Hur ser barn och ungdomar på sitt välbefinnande och sina rättigheter?	14
4.1 Hemmet och familjen	14
4.2 Skolan	18
4.3 Fritiden	24
4.4 Barn och ungdomar i Finland.....	30
4.5 Rätten till en bra barndom och ungdom	34
5. Reflexioner.....	38
5.1 Slutsatser	39
5.2 Reliabilitetsbedömning	42
6. Barnombudsmannens förslag till åtgärder	44
Bilaga 1	47
Bilaga 2.....	48
Bilaga 3.....	49
Bilaga 4.....	50
Bilaga 5.....	51
Bilaga 6.....	52
Bilaga 7 FN:s konvention om barnets rättigheter i korthet.....	55

Sammandrag

Barnombudsmannens byrå. Utredningar 4:2008.

Päivi Tuononen: *Med adress till vuxna!*

Barn och ungdomar berättar hur deras rättigheter tillgodoses i Finland.

Denna rapport bygger på en enkät gjord av barnombudsmannens byrå. Med enkäten kartlades barns och ungdomars syn på hur deras rättigheter tillgodoses. Materialet används i Finlands fjärde periodiska rapport till FN:s kommitté för barnets rättigheter. Det är första gången som man samlat barns och ungdomars egna synpunkter för detta ändamål. Resultatet förmedlas sannolikt under år 2009 som en del av barnombudsmannens egen rapport till FN:s kommitté för barnets rättigheter.

Enkätens ledande princip var artikel 12 i FN:s deklaration om barnets rättigheter, enligt vilken barnet har rätt att uttrycka sin mening och bli hörd i alla frågor som rör honom/henne, varvid barnets åsikter ska beaktas med hänsyn till dess ålder och mognad. Också de övriga ledande principerna i konventionen var viktiga utgångspunkter i enkäten: icke-diskriminering, prioritering av barnets bästa, barnets rätt till ett gott liv (artiklarna 2,3 och 6). Särskilt noga undersökte man hur de rättigheter som rör familjemiljön, skolgången och fritiden har tillgodosetts (artiklarna 9, 28, 31). Projektet bygger på idén om barnet som aktiv individ och som den bästa experten på sitt eget liv.

Hur barnets rättigheter tillgodoses granskades i den här utredningen genom att fråga barn och ungdomar vad som är bra i deras liv, vad som behöver förändras och vilka möjligheter de har att påverka, särskilt hemma, i skolan och på fritiden. Av högstadieläverna frågade man också vad de ansåg om barns och ungdomars allmänna välbefinnande i Finland. Därtill utreddes svarens åsikter om livets glädjeämnen och sorger, om barndomen och ungdomen som livsskede och hur väl man kände till barnets rättigheter.

Enkäten genomfördes i elektronisk form på webben i oktober-december 2007 och i januari-mars 2008. Den riktades via på förhand utvalda grupper i huvudsak till elever i årskurserna 4–9 i låg- och hög-

stadiet. Svar fick man av 607 barn och ungdomar på olika håll i Finland. Av dem som svarade var 70 procent lågstadieläver och de resterande 30 procenten högstadieläver och studerande på andra stadiet. Samarbetspartnern var Klubbcentralen – stöd för skolan rf och föreningen Barnens Riksdag i Finland.

Trivseln och omsorgen i hemmet och familjen är den del av livet som barn och ungdomar är mest nöjda med. I hemmet betonas särskilt familjemedlemmarnas betydelse, hemmets fysiska rammar och omsorgen i form av mat, trygghet, stöd och uppmuntran. I fråga om hemmet och familjen var det inte mycket man ville förbättra. Mest önskade barnen och ungdomarna färre gräl och mera gemensam tid för familjen. I sina hem vill barnen ha större inflytande på både egna och gemensamma angelägenheter, som maten, reglerna, anskaffningarna och resorna.

Det bästa i skolmiljön är de fungerande sociala relationerna: sympatiska lärare, trevliga kompisar och en god stämning. Barn och ungdomar uppskattar undervisningen de får i skolan och den kostnadsfria skolbespisningen. Ändå tycker de att just skolmaten mest av allt behöver förbättras. Ett annat viktigt utvecklingsobjekt är skolgårdarna. Man önskar att de ska göras trivsammare och utrustas med mera redskap. Barn och ungdomar vill ha mera aktiv verksamhet och valmöjligheter på rasterna. Särskilt lågstadieläverna önskade längre pauser under skoldagen.

Man önskade också att trivseln kunde förbättras genom satsningar på atmosfären och gemenskapskänslan i skolan. Eleverna vill ha effektivare ingripande vid mobbning, bättre övervakning av att regler följs, och arbetsro under lektionerna. Trivseln kunde också ökas genom förbättring av skollokaliteternas skick och utseende. Barn och ungdomar känner ofta att de inte har så stora möjligheter att påverka i skolan. De vill ha större möjligheter att delta i utvecklandet av skolarbetet och -gemenskapen.

När det gäller fritiden uppskattar barn och ung-

domar mest ett mångsidigt utbud av fritidsaktiviteter och tiden de tillbringar med kamrater. På små orter upplever man ändå att det finns stora brister i utbudet av sysselsättningar. Barnen önskar att kommunerna speciellt skulle satsa på motionstjänster. Ungdomarna vill för sin del ha flera ställen att samlas på och verksamhet som är riktad till dem. Förutsättningen för en kvalitetsmässigt bra fritid för barn och ungdomar är en vårdad och trivsamt livsmiljö där de kan röra sig självständigt och tryggt. Barn och ungdomar önskar att man ser till att de också har tillräckligt med oplanerad fritid.

De sociala relationerna ger barn och ungdomar både glädje och bekymmer. Svararna tyckte att familjen och kamraterna var allra viktigast för välbefinnandet. Mest oroade sig barn för konflikter i de sociala relationerna, som mobbning och gräl, och för de närståendes välbefinnande. Få av dem som svarade var ändå själva i akut nöd eller bekymrade för någon närstående. Utom närstående människor ansågs också hobbies och meningsfulla, stimulerande fritidssysselsättningar ge mening och glädje i livet.

Av enkätsvaren kan man sluta sig till att finländska barn och ungdomar har goda förutsättningar för en trygg och sund uppväxt, rik på stimulans. Största delen av barnen och ungdomarna mår bra och är nöjda med sitt liv. De rättigheter som tillgodoses bäst i barnens liv är rätten att växa upp i en familjemiljö (artikel 9), rätten till kostnadsfri grundläggande utbildning (artikel 28) och rätten till fritid och rekreation (artikel 31). Över hälften av dem som svarade säger sig veta tillräckligt om sina rättigheter.

De flesta bristerna i välbefinnandet har att göra med hur barnets intressen och rätten till delaktighet tillgodoses (artiklarna 3,12). Dessutom kan man observera att de finländska barnens liv präglas av prestationskrav både i skolarbetet och på fritiden, medan vila och lek får mindre uppmärksamhet (artikel 31). Barn och ungdomar önskar därför mera möjligheter till icke tävlingsinriktade aktiviteter, avkoppling och samvaro med familjen och kamraterna. I barn- och ungdomsåren uppskattar man speciellt friheten och bekymmerslösheten, som en motvikt till vuxenlivets brådska och ansvar. ●

KONSULTIT

Barnombudsmannens förord

Vart femte år görs en internationell bedömning av Finlands framsteg när det gäller tillgodoseendet av barnets rättigheter. Finlands fjärde utvärderingsomgång har nyligen inletts – hösten 2008 sänder utrikesministeriet Finlands regerings rapport till FN.

Vad anser barn och unga själva om hur deras rättigheter tillgodoses och om sitt välbefinnande? Denna fråga var vägledande då barnombudsmannens byrå hösten 2007 började planera sin andel i rapporteringen till FN. Vi ville ta reda på barns och ungdomars egna synpunkter och förmedla dem till FN:s kommitté för barnets rättigheter.

Enkätens teman var familjen och hemmet, skolan, fritiden och fritidsintressena, samt överhuvudtaget det att vara barn. Vi frågade barnen vad som är bra inom dessa livsområden och vilka delar som behöver förbättras.

I den här publikationen rapporteras resultatet så att barnens egna synpunkter ges så stort utrymme som möjligt. Frågorna är med avsikt öppna, för att barnens egen prioriteringsordning och det som de tycker är viktigast ska komma fram. Vi försökte särskilt få fram sådant som kan påverkas med beslutsfattande.

Trots att deltagarna i enkäten inte valdes ut med vetenskapliga metoder kan resultatet anses representera barns och ungdomars synpunkter väl. Samma teman har upprepade gånger kommit upp då barnombudsmannen träffat barn och ungdomar. När det gäller faktorer som påverkar välbefinnandet i skolan fick vi mycket likartade resultat redan år 2006, i en enkät som genomfördes med hjälp av elevkårerna. Enligt barnen är det mycket som är bra. Vid alla dessa kontakter uttryckte de ändå en önskan om större möjligheter att bli hörda och påverka sin egen vardag.

Nytt i den här enkäten var att en del barn tycker att den egna fritiden är knappt tilltagen och fritidssysselsättningarna prestationsinriktade. Barn och ungdomar behöver tillräckligt mycket alldeles egen tid för lekar och spel, för att bara vara och umgås med kamrater.

Vi är tacksamma för samarbetsparternas hjälp med att genomföra enkäten och producera denna rapport. Jag vill särskilt tacka Klubbcentralen – stöd för skolan rf och Tiina Karhuvirta för praktiskt stöd. Sinikka Mäntysalo-Lamppu från föreningen Barnens Riksdag i Finland har också varit till stor hjälp. För de utmärkta illustrationerna får vi tacka Björneborgs barnkulturcenters fotofestival "Vähäx valottaa".

I samarbete med flera organisationer och Utbildningsstyrelsen producerade vi i anslutning till enkäten ett broschyrmaterial om FN:s konvention om barnets rättigheter. Stort tack för goda råd speciellt till Sointu Möller på Rädda Barnen rf och Inka Hentemäki på Finska Unicef. Broschyren om Barnets rättigheter finns med som bilaga till denna rapport. På adressen www.lapsiasia.fi finns den också på finska, engelska, nordsamiska och romani.

Ett sammandrag av barnens och ungdomarnas åsikter kommer att förmedlas till FN år 2009, som en del av barnombudsmannens egen rapport. Barnombudsmannen kommer också att förmedla barnens synpunkter till inhemska beslutsfattare, såväl skolor, kommuner och ministerier som riksdagen. Barnens synpunkter har substans och alla vuxna, också barnens föräldrar, har mycket att lära sig av dem. ●

Jyväskylä 27.10.2008

Maria Kaisa Aula
Barnombudsman

I. Inledning

Sedan år 1991 har FN:s konvention om barnets rättigheter varit juridiskt förpliktande för staten Finland. Målet med barnkonventionen är att garantera barnet bästa möjliga förutsättningar för en frisk och trygg uppväxt. År 2008 rapporterar Finland för fjärde gången till FN om hur man avancerat i genomförandet av konventionens mål.

Enligt barnkonventionen har barnet rätt till särskilt skydd, rätt till en egen andel av samhällets resurser och rätt till delaktighet. Konventionens 12:e artikel garanterar barnet rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad med hänsyn till sin ålder och mognad.

Barn är de bästa experterna på sitt eget liv. Trots att personer under 18 år inte har rösträtt är barn och ungdomar ändå medlemmar av vårt samhälle – kommuninvånare och medborgare. Som medlemmar av olika slags gemenskaper och som serviceanvändare har de rikligt med värdefull information om sin vardagsmiljö. Barn och ungdomar har åsikter som förtjänar att bli hörda och beaktade då man bedömer hur deras välbefinnande tillgodoses och förbättrar de tjänster som riktas till dem.

Denna utredning bygger på en riksomfattande enkät som utfördes av barnombudsmannens byrå och samlade barns och ungdomars syn på hur deras rättigheter beaktats. Det är det första projektet som har undersökt finländska barns åsikter inkom för den periodiska rapporteringen om hur Barnkonventionen efterlevs. Enkäten genomfördes i samarbete med Klubbcentralen – stöd för skolan rf och föreningen Barnens Riksdag i Finland. ●

2.1. Barnets rättigheter

Konventionen om barnets rättigheter är barnens egen konvention om mänskliga rättigheter, och den antogs av Förenta nationernas generalförsamling år 1989. Finland ratificerade konventionen år 1991 enligt riksdagens beslut, vilket betyder att den är juridiskt förpliktande för landet. FN:s konvention om barnets rättigheter gäller alla under 18 år.

Konventionen utgår från att barnen huvudsakligen har samma rättigheter som vuxna. Därtill har barn egna rättigheter som tryggar deras intressen och särskilda behov. Innehållet i konventionen kan indelas i tre huvudteman: barn har rätt till särskilt skydd, barn har rätt till tillräckliga resurser och barn har rätt att vara delaktiga och bli hörda.

Alla barn har samma rättigheter. Barn bör behandlas jämlikt och inget barn får diskrimineras på grund av dess ursprung eller egenskaper. Utgångspunkten i barnkonventionen är att barnets bästa skall prioriteras i alla beslut. Då man fattar beslut ska man i förväg uppskatta vilka effekter de kommer att ha på barns liv och välbefinnande. Barn har rätt att fritt uttrycka egna åsikter i alla frågor som rör dem själva, och dessa åsikter ska beaktas med hänsyn till barnets ålder och mognad.

Konventionen om barnets rättigheter betonar föräldrarnas primära ansvar för barnets fostran, och statens och kommunernas skyldighet att stöda dem i denna uppgift. I sista hand är det dock på statens och

2. Barnets rättigheter och delaktighet

kommunernas ansvar att garantera barnet ett gott liv ifall föräldrarna inte uppfyller sin plikt.

Alla länder i världen med undantag för två är parter i konventionen. Varje land som ställt sig bakom barnkonventionen rapporterar vart femte år hur man lyckats i efterlevnaden av konventionen. Utgående från denna rapport meddelar FN sina slutsatser och rekommendationer. Finlands fjärde periodiska rapport till FN lämnas in år 2008. I Finland är det utrikesministeriet som ansvarar för att sammanställa regeringens rapport. Utöver regeringens rapport skickar också barnskyddsorganisationerna och barnombudsmannen sina s.k. skuggrapporter till FN.

Som bilaga till denna publikation följer ett svenskspråkigt sammandrag av artiklarna i barnkonventionen. Hela konventionstexten finns att läsa bland annat på barnombudsmannens webbplats <http://www.barnombudsman.fi/Resource.phx/lapsiasia/svenska/material/konvention/hela.htx>.

2.2 Barnombudsmannen som främjare av barnets rättigheter

Barnombudsmannens uppgift är att bevaka och driva på att barnets rättigheter tillgodoses och att barn har det bra i Finland. Ombudsmannen verkar på ett allmänt samhällspolitiskt plan i samarbete med andra myndigheter, experter, organisationer och aktörer inom barnpolitiken. Barnombudsmannen är en av regeringen oavhängig självständig myndighet som

BARN HAR RÄTT TILL:

- särskilt skydd och speciell omvårdnad
PROTECTION
- tillräcklig andel av samhällets resurser
PROVISION
- att med beaktande av ålder och mognad delta i beslutsfattande som gäller dem själva
PARTICIPATION

KONVENTIONENS FYRA HUVUDPRINCIPER:

- alla barn är jämlika
ARTIKEL 2
- barnets bästa prioriteras vid allt beslutsfattande
ARTIKEL 3
- barnet har rätt till ett gott liv
ARTIKEL 6
- barnets åsikter ska beaktas
ARTIKEL 12

administrativt verkar i anslutning till social- och hälsovårdsministeriet. Grunden för arbetet är FN:s konvention om barnets rättigheter.

Barnombudsmannen kommer med initiativ, ger utlåtanden och rekommendationer för ett mer insiktsfullt beslutsfattande. Till ombudsmannens uppgifter hör att vara i kontakt med barn och ungdomar och att förmedla information från dem till beslutsfattarna. Kontakten sker bland annat vid barn- och ungdomsträffar i skolor och hos organisationer, genom olika evenemang, utredningar och enkäter, och med webbsidor (www.lastensivut.fi) riktade till barn, avsedda att öka deras delaktighet.

Utom vid träffar med barn och via webbsidor har barnombudsmannens byrå samlat barns och ungdomars åsikter genom riksomfattande enkäter till styrelserna för lågstadie- och högstadieskolornas elevkårer. Anu-Leena Arponens utredning ”Miten nu pienet ossaa ajatella niin fiksusti? Lasten mielipiteitä omasta arkiympäristöstään” kartlade barns erfarenheter av service, särskilt kommunal sådan. Barns åsikter har därtill utretts i ett projekt år 2007–2008 rörande samebarn, där projektarbetaren Minna Rasmus redde ut hur samebarnens rättigheter tillgodoses i Finlands sameområde. Ett motsvarande projekt inleddes hösten 2008 bland romska barn. Tyngdpunkten i barnombudsmannens verksamhet har särskilt åren 2007 och 2008 legat på främjande av barns delaktighet.

Barnombudsmannens byrå har fem anställda. En av dem ansvarar för frågor som rör informationen om barns delaktighet och barnets rättigheter. Till den övriga personalens ansvarsområden hör bland annat att påverka beslutsfattandet och bevaka barns välbefinnande.

BARNOMBUDSMANNENS LAGSTADGADE (I221/2004) UPPGIFTER:

- 1) Att bevaka barns och ungdomars välbefinnande och rättigheter, och rapportera om detta
- 2) Att bevaka beslutsfattandet och påverka det i föregripande syfte
- 3) Upprätthålla kontakter med barn och ungdomar och förmedla deras synpunkter till beslutsfattarna
- 4) Att förmedla informationen till myndigheter, personer som arbetar med barn och till allmänheten
- 5) Förbättra koordineringen av barnpolitiken
- 6) Främja efterlevnaden av FN:s konvention om barnets rättigheter

”Barnet har rätt att fritt uttrycka sin åsikt i alla frågor som rör honom/henne. Barnets åsikter ska beaktas med hänsyn till dess ålder och mognad.” (artikel 12)

2.3 Barnen med i FN-rapporteringen

Nordiska exempel inspirerade till projektet att samla barns egna synpunkter för den periodiska rapporteringen om barnkonventionen. Bland annat i Sverige och Norge har man utrett barns åsikter då man förberett rapporteringen om hur barnkonventionen efterlevs. I Finland hade man inte tidigare samlat in barns synpunkter för just detta ändamål. Sveriges och Norges barnombudsmän har också tidigare deltagit i sina länders process för rapportering till FN.

För att samla in barns synpunkter ordnades en riksomfattande enkät. Hur barnets rättigheter tillgodoses klarlades genom att undersöka barns och ungas välbefinnande i olika vardagsmiljöer: hemma, i skolan och under fritiden. Man frågade vad som är bra i dessa miljöer, vad som borde förbättras, och vilka omständigheter barn och ungdomar önskar större inflytande på. Av högstadieeleverna frågade man dessutom vad som enligt dem är bra i Finland när det gäller barns och ungdomars välbefinnande, och vilka förändringsbehoven är. Till sist tog man reda på vad som hade berett barnen glädje och sorg, hur väl de kände till barnets rättigheter och vad som är det bästa med barndomen. Enkäten byggde på öppna frågor. Som underlag användes enkäter som genomförts av Sveriges barnombudsmans byrå.

Enkäten genomfördes i samarbete med Klubbcentralen – stöd för skolan rf och föreningen Barnens Riksdag i Finland. Även Utbildningsstyrelsen, delaktighetsprojektet Kuunnelkaa meitä som genomförs av organisationerna för barn i skolåldern, Finska Unicef och Rädda barnen rf bidrog med sakkunskap och kontakter. Dessa aktörer producerade hösten 2007 tillsammans ett broschyrmaterial om barnkonventionen, som också delades ut till de grupper som deltog i enkäten. Materialet har senare översatts till svenska, engelska, samiska och romani. ●

Rapporteringen om FN:s konvention om barnets rättigheter

 Kommittén för barnets rättigheter (barnrättskommittén) övervakar hur FN:s konvention om barnets rättigheter efterlevs. FN:s medlemsstater väljer medlemmarna i kommittén för ett visst antal år. Kommittén verkar i Genève.

Konventionsstaterna rapporterar till kommittén om hur konventionen efterlevs och vilka framsteg man gjort beträffande barnets rättigheter. Avsikten med rapporteringen är att sporra alla konventionsstater att efterleva konventionen ännu bättre.

Varje stat ska lämna sin första rapport två år efter att man ratificerat konventionen och den har trätt i kraft i landet i fråga. Finland lämnade in sin första rapport till FN år 1993. Därefter rapporterar man vart femte år. Finlands regering har tillsvidare lämnat rapporter åren 1998, 2003 och för fjärde gången hösten 2008.

För rapporten samlar utrikesministeriet in utlåtanden från de andra ministerierna, övriga myndigheter, medborgarorganisationer och från barnombudsmannen. Då rapporten planeras arrangerar ministeriet också ett samråd för olika sektorer. I rapporterna bör man särskilt fokusera på hur staten har levt upp till de rekommendationer som FN gett den.

Bland sina medlemmar utser kommittén en rapportör för varje land. Innan man officiellt hör konventionsstatens representanter arrangerar kommittén en sluten utfrågning (s.k. pre-session) dit man inbjuder aktörer utanför regeringen. De är bland andra barnombudsmannen, medborgarorganisationerna och representanter för UNICEF. Det händer också att barn och ungdomar deltar. Inför detta sammanträde utarbetar organisationerna och barnombudsmannen egna parallellrapporter till kommittén.

Vid sammanträdet kan organisationerna och barnombudsmannen bland annat påverka vilka frågor kommittémedlemmarna ställer till företrädarna för landets regering och vad kommittén riktar sin uppmärksamhet på.

Kommitténs hörande av respektive lands regering är offentligt. Finska statens delegation leds vanligen av utrikesministeriet. De övriga medlemmarna är representanter för övriga ministerier och bl.a. för riksdagens grundlagsutskott.

Efter att ha hört regeringen ger kommittén sina rekommendationer. I sina följande rapporter bör staterna meddela hur dessa har följts. Finska staten fick sina senaste rekommendationer den 30 september 2005. Den landsrapport de baserade sig på lämnades in redan år 2003. Barnrättskommittén är överhopad med arbete. Därför kan det hända att rekommendationerna på basis av den rapport som finska staten lämnade in i september 2008 kommer först år 2010 eller 2011.

Konventionen förutsätter att varje stat publicerar sina rapporter och de rekommendationer som ges utgående från dem, och sprider dem inom sitt land. Rapporterna finns på utrikesministeriets webbplats www.formin.fi.

Tidigare rapporter till FN och rekommendationer som getts på basis av dem finns också på barnombudsmannens webbplats www.lapsiasia.fi/Resource.phx/lapsiasia/aineistot/sopimus/raportit.htm (på finska). En del av materialet finns också på svenska och samiska.

Eftersom Finland fick sin byrå först år 2005 är barnombudsmannen i Finland nu för första gången med i rapporteringen till FN. FN-kommittén ser barnombudsmannen som en självständig människorättsinstitution som övervakar hur barnets rättigheter tillvaratas. ●

3. Så genomfördes enkäten

Enkätens material samlades in på en elektronisk blankett via på förhand utvalda grupper av barn och ungdomar. Enkäten skapades i programmet Survette som Klubbcentralen – stöd för skolan rf ställde till barnombudsmannens byrås förfogande. I sju veckors tid i oktober–december 2007 var enkäten utlagd på en dold sida i anslutning till barnombudsmannens webbplats www.lapsiasia.fi. Den öppnades på nytt då Barnens Riksdag i Finland svarade på den i januari-mars 2008. Alla barn och ungdomar hade inte möjlighet att använda dator för att svara, och därför samlades en del av materialet in med traditionella frågeformulär.

Barnombudsmannens samarbetskollegor, Barnens Riksdag i olika kommuner, en del av parlamentsklubbarna, föreningen för ungdomar som är placerade utom hemmet, Sinut ry, en klubb för romska barn, klubbarna som deltog i projektet Kuunnelkaa meitä och den landsomfattande Barnens Riksdag i Finland inbjöds att delta i enkäten. Största delen av barnen och ungdomarna besvarade enkäten under handledning på skoltid eller vid ett klubbmöte. Medlemmarna i Barnens Riksdag i Finland besvarade enkäten på egen tid, huvudsakligen i hemmet.

Svar kom in från sammanlagt 607 barn och ungdomar på olika håll i Finland. De som svarade var mellan 9 och 17 år. Deltagarnas åldersfördelning och hemorter framgår av bilagorna. Av dem som svarade var 70 procent lågstadieelever medan 30 procent var högstadieelever och studerande på andra stadiet. Det kom i stort sett in lika många svar av flickor som av pojkar. Eftersom man för att garantera anonymiteten inte begärde in uppgifter om kön och ålder av medlemmarna i Barnens Riksdag i Finland var det svårt att föra noggrann statistik över dessa bakgrundsfaktorer. Av dem som svarade på enkäten var fyra procent svenskspråkiga.

När enkäten var genomförd tog man utskrift på barnens och ungdomarnas svar och analyserade dem fråga för fråga. Materialet indelades i tabeller enligt svarsalternativ och granskades genom att vid varje frå-

ga märka ut hur många gånger vart och ett svarsalternativ förekom. Slutligen jämfördes de olika svarsalternativens antal med varandra, och alternativ som anknöt till ett och samma tema förenades till större temaområden.

Enkäten som byggde på öppna frågor resulterade i en stor mängd synpunkter från barn och ungdomar. Enkätens centrala resultat presenteras fråga för fråga i nästa kapitel. Där har vi samlat de teman som förekom flitigast i materialet. I resultatet tog vi också med några ämnen som är av särskild innehållsmässig betydelse. Utöver dem som presenteras i resultatdelen förekom också andra teman i barnens svar, men de behandlas inte i rapporten.

Vi ville ge barns och ungdomars eget uttryckssätt största möjliga utrymme i rapportens innehåll och utseende. Resultatdelen livas upp med citat plockade ur materialet. Med barnens och ungdomarnas svar har vi understrukt enkätens centrala resultat men också visat vilket brett spektrum deltagarnas synpunkter bildar. Rapportens illustrationer är från Björneborgs barnkulturcenters fotofestival "Vähäx valottaa" 2008.

Barnens rättigheter som citeras i rapporten är sammandrag av artiklarna i FN:s konvention om barnets rättigheter. Hela konventionstexten finns på barnombudsmannens webbplats www.lapsiasia.fi. ●

BARNENS RIKSDAG är en verksamhet där barn samarbetar med andra barn och med vuxna för att främja barns rättigheter både lokalt och på riksnivå. Verksamheten ger barn möjlighet att diskutera sådant som de ser som viktigt, att komma med initiativ och skapa kontakter till beslutsfattare. På så sätt stöder man barns delaktighet, ökar deras samhällskännet och stärker deras sociala identitet.

Barnens Riksdag i kommunerna är 7–12-åringarnas kanal för inflytande på det lokala planet. I kommunerna är Barnens riksdag ett officiellt organ, en del av det övergripande systemet för att barn ska kunna påverka och bli hörda, och verksamhetsformerna bestäms av de enskilda kommunerna. Det gemensamma målet är att barns erfarenheter, uppfattningar och kunskap förmedlas till beslutsfattarnivån. Hösten 2008 fungerade kommunala barnriksdagar i omkring tio kommuner i Finland.

Det landsomfattande organet Barnens Riksdag i Finland (Suomen Lasten Parlamentti, SLP) grundades den 9 november 2007 i Tammerfors. Dess syfte är att stärka barnens ställning och möjligheter att påverka på rikspanet och att utöka dialogen mellan vuxna och barn. Barnens Riksdag i Finland består av kommunernas befullmäktigade representanter och deras suppleanter. Över 200 kommuner har representanter i Barnens Riksdag i Finland. Barnriksdagens arbete sker huvudsakligen i ett slutet virtualparlament på webben, där riksdagen samlas till plenum vår och höst (www.lastenparlamentti.fi). En gång i året håller Barnens Riksdag i Finland ett fysiskt plenum. Parlamentets övriga organ är styrelsen och nio utskott. Suomen Lasten Parlamentti yhdistys är en förening som står bakom Barnens Riksdag i Finland.

PARLAMENTSKLUBBARNA ordnas av skolan och är en del av det riksomfattande Ungdomsparlamentet som arrangeras av riksdagen och föreningen Klubbcentralen – stöd för skolan. Syftet med parlamentsklubbarna är att uppmuntra ungdomar att uttrycka sin åsikt, hjälpa dem att förstå de olika samhällsaktörernas roller och stöda dem i deras utveckling till aktiva medborgare som kan samarbeta. Klubbarna är avsedda för elever i årskurserna 8 och 9. Vartannat år kulminerar parlamentsklubbarnas verksamhet i Ungdomsparlamentets plenum i riksdagen, där ungdomarna får ställa frågor till landets regering om ämnen som intresserar dem.

PROJEKTET LYSSNA PÅ OSS (Kuunnelkaa meitä) genomfördes åren 2006–2007 i åtta barn- och ungdomsorganisationer. Syftet med projektet var att främja 6–12-åringarnas möjligheter till delaktighet och inflytande i organisationernas verksamhet. I projektet deltog 14 pilotgrupper, där man utvecklade arbetsmetoder som främjar barns delaktighet och listade redan existerande välfungerande metoder.

4. Hur ser barn och ungdomar på sitt välbefinnande och sina rättigheter?

4.1 Hemmet och familjen

”Ett barn har grundläggande rätt att leva tillsammans med sina föräldrar, förutsatt att hon/han har det bra och tryggt med dem. Ett barn som inte bor med sina föräldrar har rätt att träffa och hålla regelbunden kontakt med båda föräldrarna. I fall det inte är bra för barnet att träffa föräldrarna kan man hindra umgänge.”
(artikel 9)

”Föräldrarna har det primära och gemensamma ansvaret för barnets fostran. De har rätt att få stöd i sin uppgift. Föräldrarna ska agera i enlighet med barnets bästa.”
(artikel 18)

VAD SOM ÄR BRA HEMMA OCH I FAMILJEN

Allt är bra	258
Familjerelationerna	154
Maten	122
Vården och omsorgen	46
Hemmet	44
Stöd i fritidsintressena	32
Trygghet	26

När det gäller välbefinnandet i hemmet och familjen ansåg barnen och ungdomarna att de för det mesta har det bra. På den frågan svarade en dryg tredjedel kortfattat att allt eller nästan allt är bra. Finländska barn och ungdomar uppskattar det sociala och materiella välståndet i sina hem.

Maten förekom ofta i svaren. Vid sidan av hemmets fysiska ramar sågs god, hemlagad mat av bra kvalitet som en viktig faktor i det materiella välstånd som hemmet och familjen ger. Detta konstaterande av en lågstadielev är representativt för barnens svar: "Jag har trygghet, mat, en familj som älskar mig och tak över huvudet."

Familjen, föräldrarna och syskonen är viktiga för barn och ungdomar. De som svarade var nöjda över att familjemedlemmarna kommer bra överens och att atmosfären i hemmet är gemytlig och trygg. Omsorgen i hemmet och den fungerande dialogen mellan familjemedlemmarna sågs som faktorer som avsevärt ökar välbefinnandet.

Barnen och ungdomarna berömde också föräldrarna för det stöd de ger dem i skolgången och fritidsintressena. Barnen mådde bättre hemma då man inte grälade inom familjen och om föräldrarna inte grälade sinsemellan. En del av dem som svarade betonade föräldrarnas nyktra livsstil som en god sak. Barnen och ungdomarna skrev också att de var glada att familjemedlemmarna var friska.

"Jag får mat och blir omskött, jag får ha fritidsintressen och jag är trygg." – lågstadielev –

"Mina föräldrar är inte skilda, vi har mat på bordet och ett stort bra egnahemshus." – lågstadielev –

"Alla kommer bra överens med varandra och allas åsikter beaktas. Alla har trevligt tillammans. Trots att familjen är stor får alla lika mycket uppmärksamhet." – högstadielev –

"Vi har mycket humor. Vi kan tala öppet om allt." – lågstadielev –

"Vi kan tala om sånt som trycker en. Det finns klara regler." – lågstadielev –

"Båda mina föräldrar bor hemma och de har båda bra jobb. De bryr sig om mig och är intresserade av mina angelägenheter och stöder mig i mina fritidsintressen och framtidsplaner." – lågstadielev –

"Jag har mat och att varmt hem. Hemma får jag hjälp med läxorna och de förhör mig när jag ska ha prov." – lågstadielev –

"Mina föräldrar dricker inte, och inte svär de heller. De har jobb och de får bra lön." – lågstadielev –

SÅNT SOM BORDE BLI BÄTTRE I HEMMET OCH FAMILJEN

Ingenting/Vet inte	250
Grälen	86
Mera gemensam tid	36

Över en tredjedel av dem som svarade tyckte att det inte fanns någonting som behövde bli bättre i familjen och hemmet. De problem som kom fram gällde mest gräl mellan familjemedlemmar och bristen på gemensam tid.

Barnen och ungdomarna förargade sig över att gräl mellan familjemedlemmar störde stämningen i hemmet. Lågstadiet barnen berättade om gräl med syskonen och konflikter mellan föräldrarna och syskon i puberteten. Både lågstadie- och högstadieelever berättade också en del om situationer då en förälder var arg eller på dåligt humör. Den oro barn känner då föräldrar grälar kom också fram i svaren.

De som hittade på sådant som kan förbättras i hemmet och familjen tog upprepade gånger upp familjens brist på gemensam tid.

Barnen önskade att föräldrarna inte skulle ha så mycket arbete och annat att utträtta, och att de skulle ha mera tid hemma med barnen.

Barnen och ungdomarna hade många synpunkter på familjens interna arbetsfördelning, regler och gränser. De ansåg att familjen borde diskutera sådana saker mera. Högstadieeleverna tyckte att föräldrarnas omsorger ibland rentav gick till överdrift.

"Det att jag grälar så mycket med min storebror och att mamma och pappa är skilda."

– lågstadielev –

"Färre gräl med min syster."

– lågstadielev –

"Jag tycker inte om min styvpappa, för ibland skriker han åt mig fast det inte alls är nödvändigt."

– lågstadielev –

"I vår familj är allt bra men jag och min syster är vanligen för oss själva alla dagar för att de vuxna jobbar sent eller är på viktiga ärenden."

– lågstadielev –

"Det skulle vara trevligt om mamma och pappa var mera hemma."

– lågstadielev –

"Mamma kunde komma hem tidigare från jobbet, för hon slutar vanligen jobba först klockan sex på kvällen."

– lågstadielev –

"Vi skulle vara mera tillsammans hela familjen, kanske simma eller åka skridsko. Jag skulle gärna baka mera med mamma."

– lågstadielev –

"Ibland går föräldrarna till överdrift med sin omsorg, och då lär man sig inte att sköta vissa saker själv. Föräldrarna tycker att skolan är den enda viktiga saken i livet, och de bryr sig inte så mycket om kamratrelationer eller fritidsintressen, eller märker inte ens såna saker."

– högstadielev –

"Det som kanske kunde bli bättre är att föräldrarna skulle lyssna mera på mina synpunkter."

– högstadielev –

"Att föräldrarna är skilda kan man inte göra nånting åt, men det skulle vara trevligt om mamma och pappa utan svårigheter kunde tala om saker, och inte behöva gräla. I den här åldern är det kanske normalt att tycka att föräldrarna blandar sig för mycket i ens angelägenheter, men jag tycker i alla fall att de lägger sig i saker som inte angår dem."

– högstadielev –

"Att man inte skulle tvingas fara iväg nånstans när man bara vill vara hemma och greja med nånting."

– lågstadielev –

VAD VILL BARN OCH UNGDOMAR PÅVERKA I SITT HEM OCH SIN FAMILJ

Ingenting/Vet inte	239
Reglerna och hemarbetet	80
Familjens samvaro	33
Maten	31
Att grälen blir färre	22
Gemensamma aktiviteter och resor	17
Hur familjen använder pengar	17

En dryg tredjedel av dem som svarade kunde inte säga vad de skulle vilja påverka i hemmet, eller sade att de redan har tillräckligt stort inflytande på hemmets angelägenheter. Mest önskade barnen att de kunde påverka reglerna och fördelningen av hemarbetet.

I fråga om reglerna hade svararna många synpunkter på läggdags- och hemkomsttider, den tid de tillbringar vid datorn och TV:n, och när det gällde hemarbetet hade de särskilt mycket åsikter om städningen. Man önskade mera flexibilitet beträffande reglerna. Lågstadiebarnen ville speciellt gärna ha mera datortid och högstadieläverna senare hemkomsttider. En del av svararna ansåg att hemarbetet var orättvist fördelat mellan syskonen. Å andra sidan konstaterade många barn och ungdomar att de skulle kunna delta mera i hemarbetet.

Barnen och ungdomarna ville tillbringa mera tid med sin familj. De önskade också att man inte skulle gräla så mycket hemma.

Barn och ungdomar vill delta i diskussioner där man beslutar om saker som rör dem eller familjens gemensamma angelägenheter. Matlagningen och matinköpen var en av de gemensamma saker som svararna ville kunna påverka. De önskade också bland annat få delta i planeringen av familjens gemensamma tid, semesterresor och större anskaffningar.

"Ingenting, för pappa och mamma frågar oss vad vi tycker. Men pappa och mamma fattar det slutliga beslutet."

– lågstadielev –

"Mina egna angelägenheter, som hemkomsttiden och familjens semesterplaner osv. De lyssnar betydligt mera på min storasyster."

– högstadielev –

"Jag önskar att det fanns mera tid att vara tillsammans hela familjen. Till exempel att gå på promenad eller vara ute."

– lågstadielev –

"Att mamma och pappa inte skulle vara borta hemifrån så mycket och att de skulle ha kortare arbetstider."

– lågstadielev –

"Att mina föräldrar skulle ha flera lediga dagar, till exempel på sommaren."

– lågstadielev –

"Att familjemedlemmarna skulle ha en nära relation till varann, att vi skulle göra saker tillsammans och annat trevligt."

– högstadielev –

"Att mamma och pappa inte skulle gräla, men jag har märkt att det inte finns nånting jag kan göra åt det."

– lågstadielev –

"Man skulle kunna ha större beslutanderätt och mera frihet!"

– högstadielev –

"Mina föräldrar kunde förstå och lyssna bättre på vad jag har att säga."

– högstadielev –

"Jag skulle vilja vara med och laga mat, för det ser så trevligt ut."

– lågstadielev –

"Resorna. Hos oss är det mamma eller pappa som bestämmer vart vi reser. Jag skulle vilja påverka det mera."

– lågstadielev –

"Att jag skulle få komma till mormor mycket oftare och få vara med mamma..."

– lågstadielev –

4.2 Skolan

”Ett barn har rätt till kostnadsfri grundläggande utbildning. Staten ska främja utbildning och studiehandledning på andra stadiet och förebygga avbrott i studierna. Skolans disciplin ska respektera barnets mänskliga värdighet.”
(artikel 28)

”Utbildningen ska utveckla barnets individuella färdigheter, respekt för de mänskliga rättigheterna och för barnets eget språk och kultur, ansvarsfullt medborgarskap, tolerans, jämlikhet mellan könen och hänsyn till miljön.”
(artikel 29)

SÅNT SOM ÄR BRA I SKOLAN

De sociala relationerna	380
- lärarna och den övriga personalen	184
- kamraterna	137
- klassandan och stämningen i skolan	59
Undervisning och inläring	180
Skolmaten	122
Skolutrymmenas trivsamt	112
Rasterna	55

Största delen av dem som svarade på enkäten berättade att de var nöjda med de sociala relationerna i skolan:

trevlig skolpersonal och goda kamratrelationer. Flera lärare fick ordentligt med erkänsla för sin förmåga att undervisa och sin hygglighet. Högstadieläverna var ändå mycket mera kritiska och selektiva än lågstadieläverna när det gällde att nämna goda lärare.

Goda skol- och klasskamrater upplevdes som en viktig trivselsfaktor i skolan.

Klassandan och den goda stämningen i skolan fick beröm ifall svararen tyckte att de var bra i hans/hennes skola. Både lågstadie- och högstadieläverna var nöjda då man effektivt tog itu med mobbing i deras skola. Vikten av trygghet i skolan betonades särskilt av de yngsta svararna.

Trivselt och de sociala relationerna var inte skolans enda mening och innehåll.

Både lågstadie- och högstadieläverna satte stort värde på kvaliteten i undervisningen, utbudet av läromedel, egna favoritämnen och på hur lektionerna var ordnade i skolan. Många tyckte att lektionerna var lagom långa. Enligt lågstadieläverna var också skoldagarna lämpligt långa. Svararna var överlag nöjda med att de hade möjlighet att gå i skola och lära sig nya saker.

"Lärarna, åtminstone största delen av dem, är trevliga och gör allt för eleven och skolhuset är jättefint, och de nya apparaterna."

– högstadielälv –

"Lärarna är härliga och jag tycker att vi har världens bästa skola."

– högstadielälv –

"Vi har bra lärare."

– lågstadielälv –

"I vår skola har vi kamratmedling, och jag är nöjd med hur den fungerar. Självt har jag inte varit med om kamratmedling men jag har hört att man med sådan har kunnat klara upp många tvister så att de har slutat."

– lågstadielälv –

"Lärarna som alltid orkar hjälpa (även om de ibland känns irriterande) och kamraterna som man kan berätta allt för."

– högstadielälv –

"Ingen mobbar. Man kan tala med en vuxen om man är ledsen."

– lågstadielälv –

"Den är inte stor utan liten. Vi bor på landet så det är en ganska trygg plats. I skolan finns många goda kompisar som stöder och hjälper när nånting är svårt."

– lågstadielälv –

"Gemenskapskänslan. Möjligheten att påverka, elevkåren i vår skola påverkar många av skolans interna angelägenheter på ett positivt sätt."

– högstadielälv –

"Kamraterna är verkligen trevliga, också lärarna är trevliga, trivsamt skolmiljö."

– högstadielälv –

"Undervisningen är trevlig, lärarna är pigga och glada."

– högstadielälv –

"Undervisningen och lärarna. Meddelanden ges vanligen ut i tid och elevkåren kan påverka skolans angelägenheter en hel del."

– högstadielälv –

"Eleverna i ANS-klassen [specialeleverna] får god undervisning i vår skola."

– lågstadielälv –

Bland det som i barnens och ungdomarnas svar ansågs särskilt viktigt, utom inläring och studier, var pauserna mellan lektionerna: lunchrasten och rasterna. Den kostnadsfria skolmaten fick mycket beröm, men också kritik som framfördes redan i den här delen av enkäten. Skolmaten var bland det som ansågs mest i behov av förbättring.

Speciellt lågstadiet barnen var mycket nöjda med rasterna. Högstadiet eleverna tog inte upp den saken tillnärmelsevis lika ofta. I de svar som rörde rasterna var skillnaden stor mellan lågstadie- och högstadiet elevernas syn på skolgårdens trivsamt och möjligheter till aktiviteter. I högstadiet elevernas svar nämndes gårdarna just inte alls. De som gick i en ny eller nyrenoverad skola tyckte vanligen att den var trivsamt.

"Rasten är lagom lång (30 min). Skolmaten är riktigt god."

– lågstadiet elev –

"I vår skola har vi också en mycket välfungerande mellanmålskiosk, vilket är väldigt bra då vi har så långa dagar."

– högstadiet elev –

"Skolan har en egen kokerska som lagar verkligt god mat."

– lågstadiet elev –

"Man får god mat."

– lågstadiet elev –

"Vår skola är nyrenoverad och har därför nytt och fint undervisningsmaterial. Vi har en ganska stor skolgård och skoldagarna är lagom långa. I min skola har vi också bra lärare. Vissa dagar får man spela i musikklassen under rasterna. Också annars är skolans personal vänlig"

– lågstadiet elev –

"Gården är bra, och där planeras nu en motionsplats som barnen fått vara med om att bygga."

– lågstadiet elev –

"Skolan är liten så jag får mera undervisning, och en fin utrustad gård där det är roligt att leka."

– lågstadiet elev –

SÅNT SOM BORDE FÖRBÄTTRAS I SKOLAN

Maten	150
Gårdens trivsamt och rasterna	150
Atmosfär och samhörighets-känsla i skolan	116
Förbättringar som gäller skolutrymmena	88

I de förslag som gällde förbättringar i skolan nämndes upprepade gånger sådant som hade med skolmaten, skolgården och rasterna samt med skolans atmosfär att göra. Barnen och ungdomarna önskade få godare, hälsosammare och mera omväxlande mat. I sina svar föreslog de att de vuxna kunde beakta barnens synpunkter vid planeringen av matsedeln – i varje fall ibland. I några svar ansåg man att allt för kort tid reserveras för måltiden, att matrasen är illa placerad under skoldagen, att man får för lite mat och att maten ransoneras. I några svar önskade barn att skolan kunde servera ett mellanmål.

Ett annat tema som gav många åsikter och förslag var rasterna och skolgårdens trivsamt. Både i lågstadierna och högstadierna fanns mycket att förbättra på skolgårdarna. Lågstadiebarnen ville ha mera redskap att använda på rasterna, klätterställningar, gungor och andra möjligheter till aktivitet. Att situationen kan hjälpas upp med en så liten och billig åtgärd som att skaffa en egen fotboll till klassen, var en idé som en lågstadielev kom med. Särskilt lågstadiebarnen tyckte att rasterna är för korta och önskade att man kunde förlänga dem så att barnen skulle hinna leka och röra på sig tillräckligt. Önskemål om att öka andelen gymnastik kom mest fram i de svar som rörde enskilda skolämnen.

"Maten! Maten borde göras mera varierande och portionerna borde bli större. Max 5 köttbullar. Vem lever på en sådan mängd?"

– lågstadielev –

"När det gäller skolmaten kunde man fråga efter elevernas önskemål."

– lågstadielev –

"Eleverna borde åtminstone någån gång få bestämma vilken mat som serveras i skolan."

– lågstadielev –

"Maten kunde vara bättre. Potatisarna kunde vara ordentligt kokta."

– lågstadielev –

"Jag tycker i alla fall att man kunde få ett tuggummi efter maten."

– lågstadielev –

"Det kunde finnas mera att göra ute på skolgården."

– lågstadielev –

"Rasterna kunde vara längre, så att man skulle hinna leka och röra på sig ordentligt."

– lågstadielev –

"Rasterna borde vara längre för ibland tar våra fotbollsmatcher lång tid men vi hinner spela bara en kort stund."

– lågstadielev –

Också högstadiel eleverna svar innehöll önskemål om att rasterna och gården kunde göras mera stimulerande och trivsamma.

Ungdomarna ansåg det vara ett trist tvång att vara ute på rasterna, högstadieskolornas gårdar är ofta mycket sterila och saknar möjligheter till aktiviteter. Att bara stå på gården var ofta det enda man kunde göra under rasterna. Alla skolgårdar hade inte ens bänkar där man kunde sitta och prata med kamraterna. Ungdomarna önskade därför alternativ för hur man tillbringar rasterna: att man själv får välja vad man gör under rasten och att man ibland också kunde få stanna inomhus.

Barnen och ungdomarna tyckte att skolornas atmosfär och samhörighetskänsla behövde förbättras.

Särskilt högstadiel eleverna hade noterat den dåliga atmosfären i skolan och att eleverna behandlas ojämnt. Ungdomarna rapporterade om problem med disciplinen under lektionerna och önskade mera arbetsyro i klasserna.

Man önskade stramare ingripande vid mobbning och bättre övervakning under rasterna.

En del av svararna kritiserade skolornas alltför stränga regler, medan andra berättade att övervakningen av att reglerna följs är dålig. Barnen och ungdomarna önskade få delta i diskussionen om hur skolornas regler utformas.

I de förslag som gällde skolutrymmena önskade man särskilt att de skulle göras trivsammare.

Praktiska idéer som framfördes var bland annat att måla väggarna med fräscha färger. Särskilt högstadiel eleverna ville att utrymmena skulle inredas, till exempel med soffor. Andra förslag som gällde förbättring av utrymmena handlade om allmän prydlighet och hygien, särskilt WC-utrymmenas renhet och skick, behovet av större skolutrymmen, renovering av gamla utrymmen och förbättring av luftkvaliteten.

"När det nu är bestämt att man också i högstadiet ska vara ute på rasterna, så kunde de ju också se till att man har nånting att göra där!!"
– högstadiellev –

"Man gnäller på eleverna om att de inte är ute på rasterna, men det finns ingenting att göra där ute så varför skulle någon vilja gå dit...?"
– högstadiellev –

"Man borde själv få bestämma vad man gör och var man är på rasterna. Man borde inte alltid vara tvungen att gå ut."
– högstadiellev –

"Man kunde vara tillsammans med de andra klasserna så att alla skulle lära känna varandra bättre"
– lågstadiellev –

"Det vore trevligt om det fanns något sätt att få nya riktigt goda vänner och om lärarna kunde vara mera rättvisa och inte berömma bara dem som är bäst i skolan och de inställsamma eleverna."
– högstadiellev –

"Åtminstone vår åldersgrupp är tydligt "grupperad" i s.k. överlägsna och underlägsna. Det märks ganska tydligt bl.a. i korridorerna och i matsalen. Alla följer inte de gemensamma reglerna just när det gäller beteendet i matsalen."
– högstadiellev –

"Åtminstone vår åldersgrupp är tydligt "grupperad" i s.k. överlägsna och underlägsna. Det märks ganska tydligt bl.a. i korridorerna och i matsalen. Alla följer inte de gemensamma reglerna just när det gäller beteendet i matsalen."
– högstadiellev –

"När någon blir utsatt för glåpor så behandlas fallet inte riktigt till slut i vår skola."
– lågstadiellev –

"Det att jag inte jämt skulle bli mobbad och retad."
– lågstadiellev –

"Mobbningen, lärarna märker inte alltid mobbning och man borde på något sätt kunna påverka det, men det är antagligen inte möjligt. Det finns mycket tyst mobbning, till exempel att människor som man känner bra kan trakassera en annan för hans religion, hans kompisar, hans hem eller kanske för hans pengar. Lärarna märker det inte om inte någon berättar det för dem."
– högstadiellev –

"Måla skolan i piggare färger och inte som ett sjukhus!!!"
– högstadiellev –

VAD VILL BARN OCH UNGDOMAR PÅVERKA I SKOLAN

I svaren på frågan om påverkan tog man upp samma teman som då det gällde de förbättringar man önskade i skolan. Mest understöd fick förslagen om förbättrad skolmat, mera möjligheter till aktivitet på skolgården och längre raster. Förebyggande av mobbning betonades också här. Det som starkt kom fram i svaren på denna fråga var också idéer om vilka skolfrågor barn och ungdomar vill vara med och besluta om, och i vilka avseenden de önskar mera valmöjligheter.

I svaren upprepades den gemensamma förhoppningen att barn och ungdomar kunde få större möjligheter att påverka och fatta beslut i skolan. De som svarade berättade att de särskilt vill påverka planeringen av matsedeln, utarbetandet av regler, hur rasterna används, läsordningens och de enskilda lektionernas innehåll. Särskilt lågstadieleverna ville få in flera egna favoritämnen på läsordningen. Barnen och ungdomarna önskade att de i högre grad kunde fatta självständiga beslut om sitt eget arbete under lektionerna, särskilt i färdighets- och konstämnen. Det kunde till exempel gälla möjligheten att påverka gymnastiktimmarnas program, välja handarbetsuppgifter eller teman för arbeten i bildkonst.

I fråga om elevernas möjligheter till delaktighet varierade skolornas verksamhetskultur mycket från skola till skola och från ort till ort. Några av svararna upplevde möjligheterna att påverka i skolan som mycket begränsade, då de vuxna körde över elevernas idéer med sina beslut. Andra berättade att de hade tillräckliga möjligheter att påverka i skolan och berömde sin skola för att man där lyssnar på eleverna och tar dem med i beslutsfattandet.

"Det skulle vara trevligt att få förtroendeuppdrag nån gång." – lågstadielev –

"Läxorna, proven och det som vi skulle vilja göra och lära oss under året."

– högstadielev –

"Jag skulle vilja ordna dagar då man kunde få önska sin favoritmat."

– lågstadielev –

"Barnen kunde t.ex. nån gång få planera en gymnastiktimme som de vill ha den."

– lågstadielev –

"Jag skulle vilja påverka vad man gör på handarbetsstimmen, för det är alltid lära- ren som bestämmer vad vi ska göra."

– lågstadielev –

"Allt. Eleverna har inte just nån talan om någonting utan lärarna bestämmer allt oavsett vad eleverna tycker."

– högstadielev –

"Åtminstone anskaffningarna. Sofforna som skaffades t.ex., de stod en kort tid i korridoren och nu är största delen i lärarrummet."

– högstadielev –

"Också barnen kunde få bestämma om saker och ordna trevliga evenemang (i vår skola får barnen redan bestämma ganska mycket!)"

– lågstadielev –

"Vi har en bra och fungerande elevkår som sköter skolärendena suveränt, så jag har ingenting att klaga på."

– högstadielev –

"Elevkåren är bara ett formellt organ utan egentlig makt."

– högstadielev –

4.3 Fritiden

”Ett barn har rätt till vila, och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder samt rätt att delta i det konstnärliga och kulturella livet.”
(artikel 31)

SÅNT SOM ÄR BRA PÅ FRITIDEN

Fritidssysselsättningarna	264
Kamraterna	210
En stimulerande och trygg livsmiljö	80

Då deltagarna skrev om en bra fritid var det fritidsintressenas och kamraternas betydelse som betonades allra mest.

De som svarade var i huvudsak nöjda med sina fritidsintressen och hemortens utbud av förströelse. Ibland räckte det med en enda meningsfull sysselsättning för att barnet skulle vara tillfreds – å andra sidan hade flera barn och ungdomar många intressen. Särskilt lågstadieleverna uppskattade att föräldrarna stödde och bekostade deras fritidsaktiviteter, trots att de kunde vara dyra. Barnen och ungdomarna var nöjda om de själva hade fått välja sina intressen. Den tid man tillbringade med kamrater sågs också som mycket viktig. Lågstadieleverna fördrev tiden med att leka, spela och vara ute tillsammans. För högstadieleverna betydde tiden de tillbringade med kamraterna lätt samvaro: till exempel att gå på kaffe, hälsa på hos varandra och hålla reda på vad som är på gång.

En livsmiljö av god klass var en annan faktor som ofta nämndes bland det som var bra under fritiden.

I sin livsmiljö uppskattade svararna särskilt friluft och motionsmöjligheterna, tryggheten, friden och närheten till service och fritidsintressen. En miljö som upplevdes trygg, möjligheter till olika typer av aktivitet och korta avstånd gjorde det möjligt för barnen att röra sig och idka fritidsintressen självständigt. Särskilt lågstadieleverna ansåg det vara en fördel om kamraterna och fritidsaktiviteterna fanns nära hemmet. I några av svaren berömde man också den prydliga och rena närmiljön.

Annat som förknippades med en bra fritid var olika slag av medieintressen (Internet, spel och tv), att vara hemma i lugn och ro och samvaro med familjen.

Barnen och ungdomarna visade att de uppskattar att de överhuvudtaget har fritid. Många av dem som svarade definierade fritiden som den icke ledda eller schemalagda tid som blir kvar efter långa skoldagar, läxläsning och fritidssysselsättningar. En del av högstadieleverna tyckte att de ibland hade för lite sådan tid. Friheten att göra vad man vill och att röra sig fritt upplevdes som särskilt viktigt under fritiden.

"Jag får välja mina fritidssysselsättningar själv och ingen tvingar mig att ha någon viss hobby. Jag har tillräckligt med kamrater och de bor alldeles nära så jag behöver inte åka flera kilometer till dem. Också i mina fritidsintressen har jag trevliga kompisar."

– lågstadielev –

"Mina fritidsaktiviteter, jag får ha vilka intressen som helst bara de inte är alltför dyra och bara jag inte är borta hemifrån hela tiden. Jag får vara med mina kompisar bara jag först har gjort läxorna. Dessutom bor jag i en fin miljö, allt jag behöver finns nära och ändå har jag egen tid!"

– lågstadielev –

"Jag har kort väg till simhallen och till mina andra fritidsaktiviteter, jag behöver inte skjutsas med bil för att komma dit. Nära mig bor kamrater. Det finns många nya lekparkar i närheten, och flera blir det för vi bor i ett nybyggt bostadsområde."

– lågstadielev –

"Omgivningen är trygg och ren. Det finns tillräckligt med idrottsplatser. Också motionsslingorna är tillräckligt många. Det är inte långt till någon av mina fritidsaktiviteter och jag har tillräckligt med såna. Nära mig bor tillräckligt många kamrater."

– lågstadielev –

"Det att det överhuvudtaget finns någon fritid efter skolan och fritidsaktiviteterna."

– lågstadielev –

"Att jag har en hobby som inte tvingar mig att träna hela tiden."

– lågstadielev –

"Att man kan ta det lugnt, att det inte är bråttom. Det är roligt att spela badminton med en kompis."

– lågstadielev –

"Jag är glad att jag har tillräckligt med fritid. Då kan man fundera på saker och ting, och skolan och fritidssysselsättningarna tar inte all tid."

– högstadielev –

"Jag får röra mig fritt och behöver inte alltid vara där när bestämmelser, och jag får flexa med hemkomsttiderna."

– högstadielev –

SÅNT SOM BORDE BLI BÄTTRE BETRÄFFANDE FRITIDEN

Ingenting/Vet inte	201
Mångsidigare hobbymöjligheter	80
Frilufts- och motionsplatser	60
Service och verksamhet för ungdomar	43
Mängden fritid	29

En tredjedel av dem som svarade tyckte att allt var som det skulle med deras fritid. Både lågstadie- och högstadieeleverna tyckte att mest förbättringar borde ske beträffande möjligheterna att idka fritidsintressen. Man önskade också mera motionstjänster och ungdomsverksamhet. Högstadieeleverna önskade sig mera fritid.

Barn som bodde i byar på landsorten och på små orter led särskilt mycket av brist på fritidssysselsättningar och av att de var ensidiga. Dessa barn var väl företrädare i enkätens sampel. Många av svararna berättade att det ofta fanns bara en sportgren att idka i byn eller närområdet. Om denna gren inte intresserade en, fick man själv hitta på nånting att göra på fritiden eller till exempel ta sig till närmaste stad för att kunna ägna sig åt sådana fritidsaktiviteter som man gillar. Både låg- och högstadieeleverna ville ha mera klubbar av olika slag under fritiden.

På tredje plats bland det man tog upp i svaren kom förhoppningar om mera frilufts- och motionsplatser eller att de befintliga skulle förbättras. Barnen och ungdomarna önskade bland annat flera träningssturer i idrottshallarna, att det skulle byggas simhallar, skejtramper och flera lekparker. Man ville ha lekparker närmare hemmet och önskade att de skulle sättas i bättre skick. En av svararna föreslog att man skulle planera lekparker också för lite äldre barn.

Dessutom önskade man förbättringar i hemkommunens service för ungdomar. Önskemål framfördes särskilt om förbättring av ungdomslokaler skick och utrustning och om att skapa flera träffpunkter för ungdomar. Ungdomarna önskade också mera evenemang och ledd verksamhet.

"Dessutom borde skolorna ha klubbar och de små kommunerna mera fritidsaktiviteter." – lågstadielev –

"[På vår ort] kunde det finnas mera möjligheter till fritidssysselsättning eftersom de som bor i avlägsna byar egentligen inte kan vara med i någon lagsport eller nånting annat heller. I byn måste man själv ordna allt annat utom innebandy, och det tycker jag inte är nån bra grej." – högstadielev –

"Jag skulle vilja att det fanns en klubb där man kunde göra allt möjligt roligt." – lågstadielev –

"Jag önskar att det kunde ordnas ännu mera ledd aktivitet (som dans och sång) också på små orter." – lågstadielev –

"En stad måste ha en simhall." – lågstadielev –

"Flera lekparker också på andra sidan staden/kommunen/byn." – lågstadielev –

"Hos oss har ungdomarna inget ställe att vara tillsammans på, den lokala baren har blivit det ställe där vi samlas." – högstadielev –

"Det kunde finnas mera intressanta saker i byn, för nu går största delen av min tid åt till att stirra på dator- eller tv-skärmen, eftersom det inte finns nånting att göra i byn/ute." – högstadielev –

"Nångång var jag med på alla resor eller evenemang som kommunen eller ungdomsfullmäktige ordnade, och det skulle vara jätteroligt om det ordnades mera sånt för ungdomar, så att de skulle ha annat att göra än att hänga på byn och göra sånt som man senare ångrar. För när man ordnar såna resor och evenemang rycks folk med i alla fall och tycker att det är roligt." – högstadielev –

En önskan om mera fritid upprepades flera gånger i barnens och ungdomarnas svar.

En del av dem tyckte att de långa skoldagarna, skolresorna, läxorna, pluggandet till proven och de många fritidsaktiviteterna tog för mycket av tiden med kamraterna och den tid man hade för avkoppling. Några av dem som svarade föreslog kortare skoldagar och längre veckoslut och lov för att öka fritiden.

Det som ansågs viktigast för en fungerande fritid var att service och fritidsaktiviteter fanns nära och att åtminstone en bra kompis bodde nära.

Särskilt lågstadieeleverna önskade sig en trygg miljö där det är lätt att röra sig. Man ville ha flera lättrafikleder. Dessutom höjdes röster för allmänna transportmedel med täta turer och lägre biljettpreis.

"I vissa skolor har man väldigt mycket läxor. Jag tycker inte att vi har för mycket läxor (jag går i fjärde klassen). Men inte är det ju nån fritid om man måste läsa läxor hela tiden. Vi är ändå barn ännu och vi måste ha fritid. Också så att man hinner vara för sig själv och gå ner i varv under fritiden." – lågstadielev –

"Jag har lite för mycket fritidsaktiviteter så det blir inte nödvändigtvis tid över för att koppla av." – lågstadielev –

"Om man vill ha nån speciell hobby får man åka långa vägar." – lågstadielev –

"Man kunde bygga flera gångvägar så att man inte behöver springa på bilvägen om man till exempel är ute och joggar : D." – lågstadielev –

"Busspriserna kunde sänkas." – lågstadielev –

"Kommunen kunde ordna transporter till grannkommunerna där det finns bättre möjligheter till fritidsaktiviteter, som simhallar, slalombackar osv." – lågstadielev –

VAD VILL BARN OCH UNGDOMAR PÅVERKA I FRÅGA OM SIN FRITID

I svaren på frågan om inflytande då det gäller fritiden tog svararna upp samma teman som på frågan om vad man ville förbättra i fråga om fritiden: mera möjligheter till fritidsaktiviteter, förbättrad service för ungdomar och bättre motionsplatser.

Annat som nämndes i anslutning till fritiden var bland annat en önskan om att närmiljön skulle göras mera trivsamt och park- och lekområdena bättre. Barnen tyckte att det var särskilt viktigt för lekarna och trivselt att man bevarar grönområdena i bebyggelsen, och att planläggningen inte förvandlar all natur till bebyggelse. I det sammanhanget nämnde svararna också att man borde arbeta för en snyggare och renare boende- och livsmiljö. Särskilt lågstadieeleverna noterade nedskräpningen och skadegörelsen i miljön. Man önskade ökad trygghet genom cykelvägar, bättre gatubelysning och övervakning av alkoholbruk på offentliga platser.

En del av barnen och ungdomarna skrev att de ville kunna påverka inom sina fritidsaktiviteter. Några av svararna berättade att de önskar vara med och bestämma bland annat om hur mycket man tränar och när fritidsaktiviteterna börjar. Oftast hade barnen och ungdomarna ändå inte motiverat sina svar om inflytande inom fritidsaktiviteterna, och det gjorde att man inte fick detaljerad information om deras önskemål.

"Det borde finnas mera klubbar där man kunde idrotta och göra vad man har lust."
– högstadielev –

"Jag skulle vilja medverka till att det blev möjligt att hålla på med idrott på närmare håll, så att man inte alltid måste åka bil."
– lågstadielev –

"Vi skulle kunna få en fotbollshall med gräs [till vår stadsdel] så att man kunde sparka fotboll med kompisarna när man vill."
– högstadielev –

"Jag skulle vilja vara med och bestämma vilka platser för fritidsaktiviteter som byggs här."
– lågstadielev –

"Man kunde bygga en ungdomsgård i byn där ungdomarna skulle få vara, istället för att sitta vid en busshållplats bredvid en infoskylt."
– högstadielev –

"Ungdomslokalerna.. De borde få pengar. Vita väggar, ett gammalt och slitet biljardbord och vinda käppar. Det är vad vi sysslar med de 4–5 timmarna ungdomsgården är öppen."
– högstadielev –

"Jag önskar att man kunde bygga en ljudvall mot den hårt trafikerade vägen på andra sidan om gården. Oljudet är helt olidligt. Jag skulle också vilja påverka andra liknande saker."
– lågstadielev –

"När det gäller boendemiljön kommer jag främst att tänka på att folk faktiskt kunde slänga sitt skräp bland soporna... också mina kompisar kastar skräp på gatan men jag vågar inte säga nånting om det till dem."
– lågstadielev –

"Att man inte skulle bygga husen alldeles intill varandra. Och att man inte skulle fälla så många träd, så att det skulle bli kvar nån "riktig" skog och platser där djur kan bo."
– lågstadielev –

"Jag skulle själv vilja bestämma om mina fritidsintressen och när jag slutar där."
– högstadielev –

"Att det skulle vara mera lekar i judo."
– lågstadielev –

"Att vi inte skulle ha så mycket träningar. Till exempel bara två gånger i veckan. Så att man skulle hinna träffa sina kompisar."
– lågstadielev –

"Jag skulle vilja att man verkligen lyssnade på våra önskemål."
– högstadielev –

4.4 Barn och ungdomar i Finland

”Vid alla beslut som rör ett barn ska barnets bästa prioriteras.”
(artikel 3)

VAD BORDE VUXNA BLANDA SIG MERA I NÄR DET GÄLLER BARN OCH UNGDOMARS LIV

Ungdomarnas syn på vuxenkontroll var klart tude-
lad. En del önskade mera tillit och frihet från de vux-
nas sida. Ändå var majoriteten för klarare gränser och
stramare ingripande i ungdomars liv. Enligt svararna
kunde man understöda barns och ungdomars välbefinnande särskilt genom att ingripa mot minderårigas bruk av rusmedel. Ungdomarna önskade att deras föräldrar skulle engagera sig i deras liv och följa med hur det går i skolan, med vem de umgås och vad som händer under fritiden.

De som svarade önskade att man skulle vara mera uppmärksam på barns och ungdomars psykiska välbefinnande. Det borde vara lätt att få behövlig hjälp och vård. Därtill önskade man mera möjligheter till fritidsaktiviteter och meningsfull sys-
sättnings under fritiden.

"De borde ge ansvar men också stöda. Alltför många vuxna godtar utan vidare tonåringens revolt, och står inte kvar som stöd i bakgrunden. När det blir problem får man inte kontakt med den vuxna." – högstadielev –

"Att hålla noggrannare reda på vad deras barn gör. Jag känner till flera fall där föräldrarna inte vet att deras barn dricker och röker så gott som varje vecka." – högstadielev –

"Alkohol, tobak och droger ska inte höra till när minderåriga firar en kväll tillsammans. En del av föräldrarna bryr sig inte ett dugg om hur ungdomarna lever, vissa köper rentav ut såna varor till sina barn och förbjuder dem inte att använda sånt." – högstadielev –

"Att man inte gör sånt man inte får. Och att minderåriga inte super." – högstadielev –

"De vuxna borde ta reda på hur ungdomar tillbringar fritiden, och fråga barnet rakt på sak hur det går i skolan eller om nånting annat, och om barnet har problem borde den vuxna ingripa." – högstadielev –

"Köerna speciellt till psykiatrisk vård är långa, och de som behöver hjälp får inte alltid den." – högstadielev –

"De borde ordna möjligheter till fritidsaktiviteter för ungdomar i den här åldern, för det är ungefär i blöjåldern man borde börja med fotboll eller skridskoåkning" – högstadielev –

"Mera aktiviteter för ungdomar på hemorten, nuförtiden åker ungdomarna omkring i byarna och super men de skulle kanske inte göra det om det fanns nånting bättre att göra." – högstadielev –

VILKA FRÅGOR SOM RÖR DEM SJÄLVA VILL BARN OCH UNGDOMAR PÅVERKA I BESLUTFATTANDET

Barn och ungdomar önskar att man kunde lyssna mera på dem då man fattar beslut. Enligt svararna skulle man få bättre beslut om man beaktade deras synpunkter. Särskilt ville barnen och ungdomarna kunna påverka sådant som rör skolan, medverka till ett ökat utbud av aktiviteter och fritidsmöjligheter, minskat rusmedelsbruk och bättre tillgång till mentalvårdstjänster. Dessutom önskade de att barn och ungdomar skulle få stöd vid svåra beslut.

"De [de vuxna] borde lyssna till vad barn och ungdomar har att säga." – högstadielev –

"Man borde man inte bestämma om barnens ärenden utan att ha barn med, för då kan resultatet bli dåligt." – lågstadielev –

"Man borde lyssna på ungdomarna, men den chansen får vi vanligen inte. Jag vet inte hur vi kunde få våra röster hörda." – högstadielev –

"Jag önskar att vi unga själva fick berätta vad som gör oss arga, hur vi har det eller vad som gör oss lyckliga. De vuxna lyssnar inte tillräckligt allvarligt, fast vi nog skulle ha saker att säga." – högstadielev –

4.5 Rätten till en bra barndom och ungdom

”Barnets rättigheter gäller alla barn. Inget barn får diskrimineras på grund av barnets eller dess föräldrars egenskaper, åsikter eller ursprung.”
(artikel 2)

”Varje barn har rätt till livet. Staterna ska trygga bästa möjliga förutsättningar för att barnen ska överleva och utvecklas i egen takt.”
(artikel 6)

VAD BLIR MAN GLAD AV

Kamraterna	293
Familjen och hemmet	224
Fritidsaktiviteterna	112
Sällskapsdjur	75

Nära människorelationer och samvaro gör barn och ungdomar glada.

Kamraterna var den källa till välbefinnande som svararna nämnde flitigast. Familjen och hemmet var också viktiga för glädjen och välbefinnandet. Barnen och ungdomarna kände att hobbies och andra trevliga fritidssysselsättningar fick dem att må bra. Särskilt för lågstadieleverna var också sällskapsdjur viktiga.

Andra ofta nämnda glädjekällor var släktingar och övriga närstående, musik, skola och skolframgång, att ha framgång i något avseende, högtidsdagar (som jul och födelsedagar), skollov och resor samt god mat och godsaker.

Några gånger nämnde svararna också ägodelar som gör dem glada. Bland sådana nämndes moped och datorspel mest. Det fanns många glädjeämnen i barnens och ungdomarnas liv. Få av dem svarade "ingenting" eller "vet inte" på denna fråga.

"Livets små glädjeämnen, känslan att nån bryr sig om en, och att skratta med kamraterna. Det finns mycket sådana saker."

– lågstadielev –

"Bl.a. att ens närmaste mår bra, uppskattande reaktioner och uppmuntran i skolarbetet. Små vardagliga saker."

– högstadielev –

"Kamraterna och annat sånt, som att jag kan prata med mina kompisar med [kommunikationsverktyget] Messenger och berätta mina bekymmer för dem."

– lågstadielev –

"Det att jag har en familj och världens bästa hem! Jag är dessutom frisk."

– högstadielev –

"Att min hund viftar så glatt på svansen när jag kommer hem."

– lågstadielev –

"När mitt sällskapsdjur lär sig nånting nytt eller då jag lyckas bra i ett prov. Då mina föräldrar är med mig och pratar med mig. Det är fint då det blir jul och hela familjen är tillsammans, hela dagen."

– lågstadielev –

"När jag har många kompisar och nånting roligt att göra och då det går bra i skolan."

– lågstadielev –

"När jag får läsa en bra bok eller när jag vinner i ishockey."

– lågstadielev –

"Att ha bensin och en motorcykel att köra."

– högstadielev –

**VAD ORSAKAR
SORG OCH BEKYMMER**

Bekymmer för de närståendes hälsa (dödsfall, sjukdomar, problem)	156
Gräl (mellan föräldrar eller familjemedlemmar, med kamrater)	96
Mobbning	69
Krig	44
Skolan	33
Djurens (särskilt sällskapsdjurens) välbefinnande	33

Barnen och ungdomarna var klart mest bekymrade för sina närståendes välbefinnande. Bland sådant som orsakar sorg nämndes allra mest oron för att en familjemedlem, en släkting eller vän ska dö. Svararna bekymrade sig också över olyckor eller sjukdomar som drabbat närstående, och över risken att sådant ska hända. Högstadieleverna nämnde särskilt ofta sin oro för närstående, vars problem de kan se men inte avhjälpa. Lågstadieleverna var däremot betydligt mer oroliga än ungdomarna för att deras sällskapsdjur ska dö.

Ensamhet och konflikter i de nära människorelationerna nämndes ofta bland sådant som orsakar sorg. Barnen och ungdomarna var ledsna över tvister mellan föräldrarna och sina egna gräl med föräldrar eller syskon. Särskilt lågstadieleverna nämnde gräl med kamraterna som någonting ledsamt. Svararna oroade sig för att bli mobbade och var bekymrade över att mobbning överhuvudtaget förekommer. Sorg över att föräldrarna hade skilt sig eller att den bästa och kanske enda vännen hade flyttat till en annan ort, var bland det som också togs upp.

I viss mån hade svararna också bekymmer som rörde skolan. I det sammanhanget nämndes särskilt oron för den egna skolframgången och den stress som skolan gav upphov till, särskilt proven. Ett av bekymren var brådskan.

Nyhetsförmedlingen om krig på olika håll i världen oroade barnen och ungdomarna. Både låg- och högstadieleverna tog upp en allmän oro för hur barnen har det i Finland och särskilt i utvecklingsländerna. Jämfört med lågstadieleverna tog ungdomarna oftare upp frågor i anslutning till den bristande jämlikheten i världen. Både barnen och ungdomarna oroade sig för miljöns tillstånd: klimatförändringen, miljökatastroferna och nedskräpningen förekom ofta i såväl lågstadie- som högstadielevernas svar.

Största delen av svararnas oro gällde fiktiva situationer. Få av barnen eller ungdomarna var vid svarstillfället själva i akut nöd eller ängslades för någon närstående. Bland svaren fanns ändå några signaler om att det fanns barn eller tonåringar som oroade sig för sitt mående.

"Om någon anhörig dör, eller ett sällskapsdjur." – lågstadielälv –

"Jag blir också sorgsen om någon av kompisarna inte har det bra." – högstadielälv –

"Mina föräldrar är länge på jobbet och därför måste jag vara länge ensam efter skolan." – lågstadielälv –

"Om jag mot min vilja måste vara ensam, om någon är ledsen och inte får hjälp. Om någon försöker behandla mig eller andra orättvist. Om någon blir mobbad." – lågstadielälv –

"Jag blir mobbad för att jag är så kort." – lågstadielälv –

"Ojämligheten och orättvisan i världen, vetenskapen om att alla i världen inte har det lika bra som jag." – högstadielälv –

"... alltför många prov och andra stressfaktorer i skolan." – högstadielälv –

"Den stressiga tidtabellen. Ibland tar mina hobbies och andra aktiviteter så mycket tid att det inte blir över tillräckligt med tid för sömn och kompisar." – lågstadielälv –

VAD ÄR DET BÄSTA MED BARNDOMEN OCH UNGDOMEN

Friheten, bekymmerslösheten, man slipper ansvar	125
Inga bekymmer med pengar, räkningar eller skatter som ska betalas	86
Man behöver inte arbeta	80
Man får leka och spela	58
Man får vara barn/ung	40
Man har tid för kamraterna	41
Man får gå i skola	34
Livet ligger framför er	26

Bekymmerslösheten och friheten var enligt svararna det absolut bästa med att vara barn eller ung.

Svararna sade sig uppskatta att de slipper bära ansvar för sånt som hör till vuxenlivet. På andra plats bland sånt barnen nämnde kom det goda med att slippa penningbekymmer och att betala räkningar eller skatt. De var också nöjda med att inte behöva arbeta.

Lågstadieläverna framhöll lek och spel som fördelar med att vara barn.

De uppskattade också att de får gå i skola. Sådant nämndes inte en enda gång av högstadieläverna. I båda grupperna uppskattade man barndomen och ungdomen som livsskede – det är tillåtet att njuta av barndomen och det är skäl att göra det. Svararna skrev också att de uppskattar sin ungdom för att största delen av livet med alla rika upplevelser ännu ligger framför dem. I sina svar betonade lågstadiebarnen – mer än högstadieläverna – att de är nöjda med att ha mycket fritid och hinna umgås med sina kamrater.

Annat som framhölls i detta sammanhang var bland annat möjligheten att lära sig nya saker, att få bo hemma, föräldrarnas och andra vuxnas omsorg, det roliga med att vara barn, barnets specialställning och energi – när man är ung orkar man göra allt möjligt.

"Man får leva fritt när man slipper fundera på om räkningarna är betalda!"

– lågstadieläve

"Att man inte behöver sköta vuxensaker som räkningar, skatter, skilsmässor, arbete och andra såna jobbigare saker."

– lågstadieläve

"Jag behöver inte ha ansvar för min familj, maten, pengarna eller annat livsviktigt. Jag kan lugnt springa och leka när jag vet att jag slipper arbeta. Jag tycker att skola och arbete är helt olika. Skolan är lättare än arbete."

– lågstadieläve

"Man behöver egentligen inte sköta nånting annat än skolan."

– lågstadieläve

"Då får man leka så mycket man vill och vara med vännerna då man hinner."

– lågstadieläve

"När man är barn är det roligare att åka slalom i backen och jag gillar i varje fall att vara barn."

– lågstadieläve

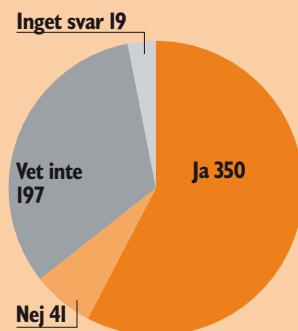
"Livet ligger framför en. Man kan uppleva mycket."

– högstadieläve

HUR VÄLKÄNDA ÄR BARNETS RÄTTIGHETER

"Staten bör se till att alla medborgare är medvetna om barnets rättigheter." (artikel 42)

Svararna tillfrågades om de ansåg sig veta tillräckligt mycket om sina rättigheter. Över hälften (57,7%) av de barn och ungdomar som svarade på enkäten sade sig veta tillräckligt om sina rättigheter. En tredjedel (32,6%) var osäkra på sin kunskap om barnets rättigheter och en liten minoritet (6,8%) svarade att de visste för litet om sina rättigheter.

5. Reflexioner

5.1 Slutsatser

I denna utredning granskades efterlevnaden av FN:s konvention om barnets rättigheter genom att fråga barn och ungdomar om vad som är bra i deras liv, vad de vill ändra och om deras möjligheter att påverka hemma, i skolan och på fritiden. Genom öppna frågor, där största möjliga utrymme lämnades för svararnas egna tolkningar och åsikter, redde man ut hur barns och ungdomars vardag såg ut och hur de mådde. I resultatet ligger tonvikten därför på sådana teman som barnen och ungdomarna själva lyfte fram.

Barn önskar mera tid med familjen

Av alla vardagsmiljöerna är barn och ungdomar mest nöjda med sitt eget hem och sin familj. I hemmet uppskattar de familjens omsorg: såväl mat och fysiska ramar som stöd och kärlek. Hemma beaktas deras önskemål och synpunkter bäst i jämförelse med deras övriga vardagsmiljöer. Ändå önskar de mera möjligheter att påverka hemma. Barn och ungdomar vill diskutera och vara med om att besluta om sånt som rör dem själva eller familjens gemensamma angelägenheter.

Särskilt yngre barn längtar efter mera samvaro med familjen. De önskar att föräldrarna inte skulle vara så länge på jobbet och ute på egna bestyr, utan tillbringa mera tid hemma med dem och syssla med vardagliga saker. Också ungdomar vill ha föräldrarnas omsorg. Det är viktigt att man engagerar sig i barnens skolgång och vad de gör på fritiden, och att man är intresserad av hur de har det. Framför allt önskar man att relationerna i familjen ska vara harmoniska: att familjemedlemmarnas relationer är goda och att man talar med varann.

God skolmat och meningsfull sysselsättning under rasterna

Barn och ungdomar uppskattar möjligheten att gå i skola och den kostnadsfria skolmaten. Allra viktigast i skolan är ändå bra kamrater och trevliga lärare. I sina svar betonar speciellt högstadieleverna hur viktig sko-

lans atmosfär är. Ungdomar lägger särskilt lätt märke till om eleverna inte behandlas jämlikt i skolan eller om det brister i övervakningen av att regler följs. Både låg- och högstadielever vill ha effektivt ingripande vid mobbning.

Högklassig undervisning och raster hörde också till det som hade betydelse för trivseln i skolan. Den här enkäten visar att man i skolorna borde fästa större uppmärksamhet vid paus- och rekreativstunderna under skoldagen: skollunchen och rasterna. De har inte getts så stor pedagogisk betydelse eftersom man i första hand gått in för att nå läroplanens mål beträffande de traditionella skolämnena.

Barnen och ungdomarna efterlyste bättre och mångsidigare kost. De önskade få delta i planeringen av skolmaten och menyerna. Skolbarns idéer kan vara riktigt vettiga, och att genomföra dem behöver inte alls öka kostnaderna: bland annat önskade man potatis med skal i stället för den skalade potatis som serveras i skolan. Det verkar vara stora variationer i skolmaten i olika skolor och kommuner, för en del av svararna var mycket nöjda med kvaliteten på maten i sin skola.

Beträffande rasterna önskade låg- och högstadieleverna särskilt att skolgården skulle göras mera trivsam och att rasterna kunde få mera varierat innehåll. Särskilt lågstadieleverna ville ha mera ställningar och redskap att använda på rasterna och mera tid för lekar och spel. Också i högstadierna kunde man skapa en ny aktivare rastkultur genom att ta ungdomarna med i planeringen. När man går in för att utveckla rasterna är det skäl att också fundera på att införa en längre rast under skoldagen, då de yngre eleverna skulle få mera tid att leka och alla elever kunde ges meningsfulla alternativ för avkoppling.

Skolan är barnens arbetsplats där de tillbringar en ansevärd del av sin vakna tid. Barnen har rätt att vistas och inhämta kunskaper i en vacker och trivsam miljö. När man bygger och renoverar skolor och daghem bör de estetiska värdena beaktas. Bland annat med planteringar, gräsmattor, valet av färger, gardiner och grönväxter kan man skapa trivsel i skolan och på skol-

gården. Högstadieleverna önskade särskilt att få mera bänkar inne i skolan och på skolgården.

Barn och ungdomar vill få sina röster hörda som medlemmar av sitt skolsamfund. Utom skolmaten och rastaktiviteterna vill de också bland annat påverka diskussionen om skolans regler, delta i planeringen av sittordningen och valet av utfärdsmål, samt vara med och planera skolornas anskaffningar och olika tema- och rekreationsdagar. Att lyssna på barnen när det gäller skolans dagliga rutiner och beakta deras synpunkter om sättet att arbeta ger inte nödvändigtvis extra kostnader. Barn borde också höras då man beslutar om hur skolans anslag ska användas, till exempel för att förbättra miljön kring skolan. Det kostar förstås en slant att förverkliga barnens önskemål, men en sådan investering i skoltrivsel kan ge dubbel avkastning: skolan som miljö blir trevligare för barnen och samtidigt får de känna på att vara fullvärdiga medlemmar av skolgemenskapen, vilket säkert gör skolgången mera meningsfull.

Barns möjligheter till delaktighet och inflytande ser ut att variera mycket i de olika skolorna och kommunerna. Skolornas praxis beror framför allt på om man gått in för att grunda elevkårer, vilka resurser som beviljats elevkåren samt på skolans ledarskap och verksamhetskultur. I de flesta lågstadierna

är man ännu bara i färd med att grunda elevkårer. I de flesta högstadieskolorna och gymnasierna har man redan länge haft elevkårsverksamhet, men det är bara i gymnasierna som verksamheten har juridisk status. En lång tradition av elevkårsverksamhet garanterar ändå inte automatiskt att eleven verkligen får sin röst hörd. I en del skolor är man ännu inte redo att utnyttja barns aktörskap och ge det utrymme.

Större urval fritidsmöjligheter och mindre prestationskrav på fritiden

I fråga om fritiden och önskemålen i anslutning till den verkar barnen och ungdomarna dela sig i två grupper. En del av svararna har många fritidsintressen, och de kan vara mycket målinriktade. De här barnen önskar att de ibland kunde få minska takten, få mera tid för fri samvaro med kamraterna. Den andra delen av barnen och ungdomarna lider av brist på sysselsättning. Framför allt de som bor i mindre kommuner och i glesbygden klagar över brist på aktiviteter, samlingsplatser för unga och på de långa avstånden.

För att garantera en meningsfull fritid bör man i miljöplaneringen se till att bevara grönområden nära bostadsområden, att motionsplatserna är i skick och att det är nära till fritidstjänster, att det finns ett heläckande nät för den lätta trafiken, fungerande all-

männa trafikförbindelser och att miljön är trygg. På så vis ger men barn och ungdomar möjlighet att självständigt röra sig och ta sig till sina fritidsaktiviteter. Man bör dessutom höra barn och ungdomar då man planerar verksamhet för dem. Enligt enkäten kunde man motverka asocialt beteende hos ungdomar genom att ordna mer meningsfull sysselsättning och samlingslokaler för dem.

Vuxna bör beakta att barn också behöver rekreation och avkoppling från sina fritidsintressen, utan snäva tidtabeller, träningsprogram och resultatmål. Många, både yngre och äldre svarare ville gärna ha mera klubbar av olika slag under sin fritid. I klubbar tycks barns behov av samvaro och lagom mängd stimulans på ett lämpligt sätt kombineras med möjligheten att påverka verksamhetens innehåll. Dessutom ser barn och ungdomar det som viktigt att fritiden också rymmer helt ledig och okontrollerad tid då man kan syssla med sitt eget, träffa kompisar eller bara vara och slappna av.

Som barn får man njuta av friheten och slipper vuxenansvaret

Sett ur barns och ungdomars synvinkel präglas vuxenlivet mycket starkt av ekonomiskt ansvar. Föräldrarna måste arbeta för att förtjäna pengar, för att kunna ta hand om sin familj och sitt hem. I jakten på utkomsten blir de vuxna jäktade, stressade och trötta, och har inte tillräckligt med tid att vara hemma med familjen. Det sociala och psykologiska ansvar som ingår i föräldraskapet blir ofta försummat då man springer i arbetets och förtjänstens ekorrhjul för att bygga familjelivets materiella rammar.

Som kontrast till vuxenlivets krav uppskattar barn och ungdomar mest just bekymmerslösheten och friheten i sitt skede av livet. Ett barn behöver ännu inte bära det ansvar och det bekymmer för morgondagen som hör vuxenlivet till. De barn och ungdomar som svarade på enkäten sade sig njuta av sitt livsskede. Det är roligt att vara barn och framför en ligger massor med nytt att uppleva. Barnets uppgift är att sköta sitt skolarbete. Men resten av tiden kan användas som

man tycker: för att träffa kompisar, vara ute, ägna sig åt fritidsintressen eller bekymmerslös lek.

Hur väl anser barn att deras välbefinnande och rättigheter tillgodoses?

Enligt denna utredning har barn och ungdomar goda förutsättningar för en trygg, sund och stimulerande uppväxt och utbildning i Finland. När det gäller tillgodoseendet av deras rättigheter är stödet från familjemiljön (artikel 9), den kostnadsfria grundutbildningen (artikel 28) och en fritid rik på stimulerande intryck (artikel 31) särskilt viktiga. Barn, ungdomar och deras familjer har det bra både materiellt och socialt då man granskar deras situation ur ett internationellt perspektiv. För den unga generationen i vårt land är barndomen och ungdomen i huvudsak en bekymmersfri tid utan vuxenlivets ansvar och plikter.

De största bristerna i tillgodoseendet av barnets rättigheter har att göra med barnkonventionens allmänna principer om att barnets bästa ska beaktas i beslutsfattandet (artikel 3), och med barns möjligheter att påverka i frågor som rör dem själva (artikel 12). Barns behov beaktas inte i tillräckligt hög grad i de olika myndigheternas verksamhet: man efterhör inte deras åsikter och låter dem inte delta i diskussioner i deras olika vardagssammang. I vårt land är det än så länge ovanligt att man bedömer beslutens inverkan på barn. Dessutom glömmar man ofta bort barnets rätt till vila, lek och rekreation (artikel 31), då man allt mer fokuserar på prestationer både i skolarbetet och i fritidsintressena.

Utredningens resultat bekräftar den i samhället rådande uppfattningen att majoriteten av de finländska barnen och ungdomarna har det bra. Det oaktat har en liten grupp av dem som svarade på denna enkät större eller mindre bekymmer eller problem som kanske påverkar hela livet: mobbning, brister i den fortlöpande omsorgen, svårigheter i familjens försörjning, föräldrarnas skilsmässotvister, våld och alkoholism, ensamhet, depression och problem med skolgången. Med enkäten försökte man ändå inte specifikt få fram och visa hur grupper med specialbehov,

till exempel personer med invandrarbakgrund, handikappade barn eller sådana som vårdas utom hemmet, ser på sitt välbefinnande och bristerna i det.

Ett bärande tema genom hela enkätaterialet är de sociala relationernas betydelse för barns och ungdomars välbefinnande. Föräldrar, syskon, släktingar, kamrater, trevliga lärare och även sällskapsdjur ger barnen glädje och välbefinnande. Det är också de sociala relationerna som barnen bekymrar sig mest för: gräl, de närståendes hälsa, ett sällskapsdjur som dör, dålig stämning i skolan, mobbning och ensamhet under fritiden kommer gång på gång upp i barnens och ungdomarnas svar. I arbetet för barns välbefinnande borde man därför mera betona vuxnas närvaro, fungerande kamratstödsgrupper för barn och ungdomar samt gemenskap mellan generationerna. För att barn- och ungdomsdomen ska vara trygg, bekymmerslös och lycklig behöver barn och ungdomar ansvarstagande och närvarande vuxna i hemmet, skolan, fritidsaktiviteterna och i olika sammanhang under fritiden.

Barnet har rätt att vara barn här och nu – de har inte tid att vänta. De vuxnas uppgift är att garantera barn och ungdomar rätten till detta värdefulla skede i livet. Barn är inte bara en framtidsresurs utan också dagens kommuninvånare och medborgare som man bör statsa på nu. Barn har rätt att skyddas mot bekymmer som hör till vuxenlivet. De har rätt att få sin andel av samhällets resurser, via olika former av service och stöd. Barn har också rätt att få sina behov och synpunkter beaktade – de har rätt att vara aktörer som hörs och syns i sina olika vardags-sammanhang.

5.2 Reliabilitetsbedömning

Barns och ungdomars tankar om hur deras rättigheter tillgodoses granskades i denna utredning utgående från de för dem viktiga vardagsmiljöerna hemmet, skolan och fritiden. Enkätens teman styrde vilket slag av information man fick. Man frågade inte deltagarna hur varje artikel i barnkonventionen har förverkligats. Utredningen ger därför inte en heltäckande bild av hur konventionen efterlevs i Finland.

Vi ville ställa öppna frågor för att få fram så mycket som möjligt av barnens egna funderingar – sådant som de själva ser som brister och resurser i sitt eget liv. Vid den typen av frågor finns en risk att det som vid svarstillfället upptar ens tankar blir accentuerat. Speciellt barn fungerar ofta utgående från stundens ingivelse. Svaret kan också påverkas av vad barnet antar att den vuxna är ute efter med sin fråga och vill höra av barnet.

Enkäten genomfördes under handledning av barn- och ungdomsgruppernas egna lärare och ledare. Avsikten med enkäten kan därför ha blivit oklar för en del av deltagarna och gjort motivationen låg, trots att man gett noggranna anvisningar för hur den skulle genomföras. Den slutsatsen kan man dra när man jämför det egentliga materialet med det som man fick då frågeblanketterna förhandstestades. Vid förhandstestningen deltog en person från barnombudsmanens byrå, och berättade för barnen och ungdomarna om barnkonventionen, avsikten med enkäten och hur den är uppbyggd. Svararna kände då att deras uppgift var viktig och gick in för att motivera sina synpunkter ordentligt.

Frågeformuläret som insamlingsmetod är förknipat med risker vid tolkningen. Den som svarar kan uppfatta frågorna på ett annat sätt än den som utarbetat enkäten har avsett. I den här enkäten förekom sådana problem ändå bara i obetydlig utsträckning. En del av de yngre svararna hade uppfattat att frågan "Vad kunde förbättras i skolan" avsåg deras egen förmåga att klara skolarbetet. Därför hade några av lågstadieeleverna svarat exempelvis "Läxläsningen", "Noggrannheten" eller "Engelskan".

Ett skrivbaserat sätt att samla in material inspirerar inte nödvändigtvis alla barn och ungdomar att uttrycka sina åsikter. Svaren vi fick på den här enkäten var i huvudsak kortfattade och innehöll ofta uppräkningslistor av enskilda saker. Barn är kanske inte vana att motivera sina synpunkter, eller orkar inte göra det. Särskilt pojkarnas svar är tämligen kortfattade. Vi hade sannolikt fått ett rikare material om vi hade intervjuat barnen, särskilt om vi hade gjort det i grupper.

Å andra sidan kan metoden med frågeformulär också motiveras: med en blankett når man snabbt och behändigt stora mängder svarare.

Svaret "Pengarna" på frågan "Vad skulle du vilja påverka mera hemma?" är ett bra exempel på barnens kortfattade svar och de tolkningssvårigheter de ledde till. Barnets svar kan betyda åtminstone tre saker: "Jag vill ha mera veckopeng", "Jag skulle vilja påverka familjens anskaffningar" eller "Jag önskar att min familj hade det bättre ställt ekonomiskt". Att tolka barnens svar kräver ibland stor skicklighet och kreativitet – och ändå kan man inte vara helt säker på att man i sina slutsatser hittat fram till svararens tankevärld. En vuxen ser dessutom alltid barnens svar ur sin egen synvinkel, vilket också inverkar på tolkningen. Vår tids barndom skiljer sig från den vuxnas erfarenhet av sin barndomstid.

Med den här enkäten sökte vi teman som är viktiga för att barns och ungdomars rättigheter ska förverkligas, omständigheter som är möjliga att påverka på beslutsnivå. För det syftet erbjuder materialet ett avgränsat perspektiv att studera barns vardag ur. Enkäten fokuserade inte på privatlivet och problem i anslutning till det. Med en enkät av detta slag får man inte fram erfarenheter rörande exempelvis barnmisshandel och missbruk av rusmedel. Dessa teman

behandlas i Polisyreshögskolans undersökning om barnoffer som publicerades hösten 2008.

I enkätens resultat betonas inte behoven hos barn som behöver särskilt skydd, trots att några sådana barn fanns med bland svararna. Frågor som rör dessa grupper kommer bättre fram i enkäter som riktar sig uttryckligen till dem. För att få fram mer ingående information kunde de teman kring barns välbefinnande som kom fram i enkäten gärna breddas med hjälp av utförligare enkäter eller temaintervjuer.

Enkäten besvarades av i förväg utvalda grupper bestående av barn och ungdomar som kan antas vara aktiva och mer samhällsmedvetna än genomsnittet. Trots att enkäten alltså inte genomfördes med slumpmässigt urval och resultatet därför inte kan betraktas som statistiskt representativt, kan det ändå innehållsmässigt anses beskriva barns och ungdomars åsikter, också mer allmänt. Till huvuddragen är enkätens resultat mycket likt resultatet från en tidigare undersökning av barns välbefinnande som gjordes av barnombudsmannens byrå. Samma teman dyker dessutom ständigt upp då barnombudsmannen träffar barn och ungdomar. ●

6. Barnombudsmannens förslag till åtgärder

Enligt barnkonventionen har föräldrarna det primära ansvaret för barnets välbefinnande. Staten och kommunerna ska på olika sätt stöda föräldrarna i deras uppgift. Samtidigt är det alla vuxnas plikt att värna om barnets rättigheter. Barnombudsmannens uppgift är att förmedla barnens synpunkter till beslutsfattarna.

Här presenteras en sammanställning av barnombudsmannens rekommendationer för att barns rättigheter i Finland skall tillgodoses bättre än tidigare. Rekommendationerna bygger på utredningens resultat och är grupperade enligt vilken aktör de i första hand är riktade till.

BARNENS FÖRÄLDRAR OCH FAMILJEKRETSEN

Barnombudsmannen rekommenderar att familjerna tar som gemensamt mål att

- se till att familjen har tillräckligt med gemensam tid
- försöka nå sämja i familjens interna tvister, gräl mellan barn och föräldrar och mellan syskon
- se till att barn och ungdomar garanteras tillräckligt mycket egen fritid
- undvika att göra fritidsaktiviteterna alltför prestationsinriktade.

ARRANGÖRER AV HOBBIES OCH FRITIDSAKTIVITETER

Barnombudsmannen rekommenderar att man inom fritidsverksamheten försöker

- göra utbudet av aktiviteter på små orter mera mångsidigt, till exempel genom klubbverksamhet i skolan
- ordna ungdomsutrymmen
- starta sådana klubbar där barn och ungdomar erbjuds icke tävlingsinriktade aktiviteter av varierande slag
- särskilt se till att barn och ungdomar inte utsätts för alltför stort prestationstryck.

SKOLSAMFUNDET – SKOLANS LEDNING, LÄRARNA, LOKALA BESLUTFATTARE I SKOLFRÅGOR

Barnombudsmannen rekommenderar att man i skolorna

- ger barn och ungdomar större möjligheter att vara delaktiga, påverka och bli hörda vid beslut som gäller skolans vardag (till exempel ordningsregler, val av temadagar och ämnen, matarrangemang och matsedel, rastarrangemang, utrustningen på gården)
- ökar satsningarna på att motverka, upptäcka och ingripa vid mobbning
- ger elevkårens verksamhet och ledning mer uppskattning och stöd
- ger mera möjligheter att träna empati och samarbetsförmåga
- tar i bruk mera sådana arbetssätt som främjar gruppandan
- ger barnen fler möjligheter till vilopausar och till att röra på sig under skoldagen
- lägger större vikt vid att organisera skolan så att den kan stöda barns och ungdomars välbefinnande på ett mera övergripande sätt.

BESLUTFATTARNA I HEMKOMMUNEN, STATSFÖRVALTNINGEN OCH RIKSDAGEN

ATT VARA DELAKTIG, HA INFLYTANDE OCH FÅ SIN RÖST HÖRD

Barnombudsmannen rekommenderar att

- man i högre grad än tidigare lyssnar på och beaktar barns och ungdomars åsikter i alla deras uppväxtmiljöer, särskilt i skolan och hemkommunen. Kommunernas beslutsfattare, skolan och de som arbetar inom servicesektorn bör få utbildning i god praxis då det gäller att lyssna på vad barn och ungdomar i olika åldrar har för synpunkter och göra dem delaktiga.
- barnens synpunkter ska beaktas i den vardagliga kontakten i fråga om service, i arbetet med att utveckla tjänsterna och då man beslutar om prioritetsordningen i kommunernas och statens beslutsfattande.
- varje kommun skapar strukturer som stöder barns och ungdomars delaktighet, dvs. elevkårer, barnparlament och ungdomsfullmäktige.
- barns åsikter ska beaktas vid miljöbedömningar, trafiklösningar och planläggning.
- man inom beslutsfattandet börjar bedöma beslutens inverkan på barn, det vill säga att man innan besluten fattas reder ut vilka effekter de har på barn.

FAMILJEN OCH FÖRÄLDRASKAPET

Barnombudsmannen rekommenderar att

- föräldrar till barn garanteras bättre möjligheter att jämka samman arbete och familj och att sköta sina plikter som föräldrar.
- man i samhället ordnar med bättre ekonomiskt stöd till föräldrar, så att de kan förkorta sin arbetstid eller arbeta deltid, och att man försöker minska boendekostnaderna.

SKOLAN

Barnombudsmannen rekommenderar att

- skolan utvecklas så att den som miljö stöder barns och ungdomars välbefinnande på ett mera övergripande sätt än nu. Det innebär att man
 - satsar på maten, på lokalernas och gårdens trivsamhet, och på att kartlägga barnens synpunkter på dessa faktorer
 - utökar möjligheterna till motion och avkoppling under skoldagen, rasterna och i klubbarna
 - utökar elevernas egna möjligheter att påverka och stöder elevkårsverksamheten och dess ledning
 - förebygger mobbning och inför verksamhetsmodeller som minskar mobbning (t.ex KiVa skola) i alla skolor
 - minskar barns och ungdomars prestationspress i skolans vardag och utökar sådan verksamhet som stärker empati och samarbetsförmåga
 - intensifierar samarbetet mellan skolväsendet och ungdomsarbetet då man stärker samhörighetskänslan i skolorna.
- elevvårdstjänsterna i skolan, särskilt skolhälsovårdens, skolkuratorernas och skolpsykologernas tjänster bör garanteras som en del av skolsamfundet.

FRITIDEN OCH FRITIDSINTRESSENA

Barnombudsmannen rekommenderar att

- man i arbetet för att främja barns och ungdomars fritidsverksamhet och intressen också stöder sådan verksamhet som ger möjlighet till mångsidiga aktiviteter utan prestations- eller tävlingspress. Till denna verksamhet behövs flera unga kamratledare och frivilliga vuxna för att leda klubbar av olika slag. Utbildningen av ledare och deras verksamhetsmöjligheter bör därför stödas.
- man också på små orter ser till att det finns ett utbud av varierande fritidsaktiviteter.
- skolornas och daghemmens gårdar görs till lokala motionsplatser med mångsidig utrustning.

Bilagor

19.10.2007

Bästa lärare / ledare,

Barnombudsmannens byrå genomför i höst en riksomfattande enkät riktad till elever i årskurserna 4–9. Med enkäten vill vi kartlägga barns och ungdomars erfarenheter av hur deras rättigheter tillgodoses hemma, under fritiden, i skolan och på beslutsnivå. Resultatet av enkäten kommer att användas i rapporteringen till FN år 2008.

Barnombudsmannen är en självständig myndighet som verkar i anslutning till social- och hälsovårdsministeriet, och dess uppgift är att bevaka och driva på att barnets bästa beaktas och dess rättigheter tillgodoses i Finland. Barnets rättigheter definieras i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter, som Finland ratificerade år 1991. Konventionen gäller alla under 18 år. Konventionsstaterna har förbundit sig att vart femte år rapportera hur konventionen efterlevs.

Enkäten är ingen vetenskaplig undersökning utan en riktgivande utredning. Den genomförs som webbenkät och riktas via på förhand utvalda skolor och fritidsgrupper till omkring 500 barn och ungdomar på olika håll i Finland. Som samarbetspartners medverkar Utbildningsstyrelsen, föreningen Barnens riksdag i Finland, Klubbcentralen – stöd för skolan rf, Rädda Barnen rf, Finska UNICEF och delaktighetsprojektet Kuunnelkaa meitä (Lyssna på oss) som drivs av organisationerna för barn i skolåldern.

Artikel 12 i Barnkonventionen betonar barnets rätt att uttrycka sin åsikt i alla frågor som rör honom/henne. Att främja barns delaktighet är en viktig del av barnombudsmannens arbete. Till barnombudsmannens tyngdpunktsområde år 2007 valdes kontakten till barn och ungdomar och förmedlande av deras synpunkter till beslutsfattarna.

Du, bästa lärare/ledare är en nyckelperson då det gäller att förverkliga enkäten. Jag hoppas att du vill vara med och genomföra den och på så sätt bidra till att barns och ungdomars synpunkter blir hörda.

Planerare Päivi Tuononen (paivi.tuononen@stm.fi, tfn 050-4051700, 09-16073989) på barnombudsmannens byrå ansvarar för enkäten och ger vid behov mera information.

Med samarbetshälsningar
Maria Kaisa Aula
barnombudsman

Som bilagor medföljer det brev med information om enkäten som sänds till föräldrarna samt instruktioner för hur enkäten ska genomföras.

19.10.2007

Bästa vårdnadshavare för ett barn eller en ungdom,

Barnombudsmannens byrå genomför i höst en riksomfattande enkät riktad till elever i årskurserna 4–9. Med enkäten vill vi kartlägga barns och ungdomars erfarenheter av hur deras rättigheter tillgodoses hemma, under fritiden, i skolan och på beslutsnivå. Resultatet av enkäten kommer att användas i rapporteringen till FN år 2008.

Barnombudsmannen är en självständig myndighet som verkar i anslutning till social- och hälsovårdsministeriet, och dess uppgift är att bevaka och driva på att barnets bästa beaktas och dess rättigheter tillgodoses i Finland. Barnets rättigheter definieras i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter, som Finland ratificerade år 1991. Konventionen gäller alla under 18 år. Konventionsstaterna har förbundit sig att vart femte år rapportera hur konventionen efterlevs.

Enkäten är ingen vetenskaplig undersökning utan en riktgivande utredning. Den riktas via på förhand utvalda skolor och fritidsgrupper till omkring 500 barn och ungdomar på olika håll i Finland. Som samarbetspartners medverkar Utbildningsstyrelsen, föreningen Barnens riksdag i Finland, Klubbcentralen – stöd för skolan rf, Rädda Barnen rf, Finska UNICEF och delaktighetsprojektet Kuunnelkaa meitä (Lyssna på oss) som drivs av organisationerna för barn i skolåldern.

Enkäten genomförs som en webbenkät i skolan under en lärares övervakning. I fritidsklubbarna genomförs den antingen som webbenkät eller med ett traditionellt frågeformulär. Svararna behöver inte uppges personuppgifter i enkäten. Svaren behandlas konfidentiellt och resultatet av utredningen rapporteras så att ett enskilt barn inte kan identifieras.

Artikel 12 i Barnkonventionen betonar barnets rätt att uttrycka sin åsikt i alla frågor som rör honom/henne. Att främja barns delaktighet är en viktig del av barnombudsmannens arbete. Till barnombudsmannens tyngdpunktsområde år 2007 valdes kontakten till barn och ungdomar och förmedlande av deras synpunkter till beslutsfattarna.

Planerare Päivi Tuononen (paivi.tuononen@stm.fi, tfn 050-4051700, 09-16073989) på barnombudsmannens byrå ansvarar för enkäten och ger vid behov mera information.

Tack för ert samarbete.
Med vänlig hälsning,
Maria Kaisa Aula
barnombudsman

Bästa medlem av barnens riksdag,

Jag har skickat dig en enkät om hur barnens rättigheter förverkligas i Finland. Frågorna rör hemmet, skolan och fritiden.

I enkäten kan du berätta vad du tycker att är bra och var det behövs förbättring. Du kan också berätta på vilket sätt du skulle vilja vara mera delaktig.

Jag samlar synpunkter av skolelever runtom i Finland. Sedan vidarebefordrar jag barnens åsikter till de finländska beslutsfattarna.

Barnens synpunkter skickas också till FN:s kommitté för barnets rättigheter. Kommittén följer med hur barns rättigheter tillgodoses.

Jag tror att Du är en mycket bra expert på barns rättigheter i din egen kommun. Jag väntar med intresse på ditt svar.

Med hälsningar,
Maria Kaisa Aula
barnombudsman

Barnombudsmannen arbetar för alla som är under 18 år, bevakar och främjar deras rättigheter och välbefinnande i Finland.

En av ombudsmannens viktigaste uppgifter är att lyssna på barns och ungdomars åsikter och förmedla dem till beslutsfattarna.

Barnombudsmannens enkät om barnets rättigheter

Enkätens bakgrund

Barnombudsmannens byrå genomför i höst en riksomfattande enkät riktad till elever i årskurserna 4-9. Med enkäten vill vi kartlägga barns och ungdomars erfarenheter av hur deras rättigheter tillgodoses hemma, under fritiden, i skolan och på beslutsnivå. Resultatet av enkäten kommer att användas i rapporteringen till FN år 2008.

Barnens rättigheter definieras i barnkonventionen som antogs av FN:s generalförsamling år 1989. Alla världens länder med undantag för två har ratificerat konventionen. Finland gjorde det år 1991. Konventionen gäller alla under 18 år.

FN:s kommitté för barnets rättigheter övervakar att konventionen respekteras. Alla länder som bundit sig till konventionen ska vart femte år rapportera om vilka framsteg de gjort när det gäller att tillgodose barnets rättigheter. Barnombudsmannens uppgift är att bevaka att barnets intressen beaktas och arbeta för att dess rättigheter tillgodoses i Finland.

Barns och ungdomars egna synpunkter, dvs. de som samlas in med den aktuella enkäten, tas för första gången med i rapporten till FN. Samarbetspartners är Finska UNICEF, föreningen Barnens riksdag i Finland, Klubbcentralen – stöd för skolan rf, Utbildningsstyrelsen, Rädda Barnen rf och delaktighetsprojektet Kuunnelkaa meitä (Lyssna på oss) som drivs av organisationerna för barn i skolåldern.

Förberedelser för och informering om enkäten

Barnen och ungdomarna svarar frivilligt på enkäten. Vi hoppas att Ni uppmuntrar dem att delta, eftersom att svara är ett sätt att påverka sådant som rör dem själva. Innan enkäten genomförs sänds ett brev med information till barnens/ungdomarnas föräldrar. Ni kan ta ett lämpligt antal kopior av brevet som vi skickar med.

Det tar ungefär en lektion/klubbtime att göra enkäten i grupp. Vi hoppas ändå att deltagandet i enkäten kunde vara en process som tar er grupp ett par timmar eller en hel träff, då ni först tillsammans kan bekanta er med konventionen om barnets rättigheter.

I samarbete med våra samarbetspartners har vi låtit göra affischen "Mina rättigheter" som beskriver barnets rättigheter och riktas till barn i lågstadiet, och en broschyr med basinformation som lämpar sig för högstadeeleverna. Vi levererar broschyrer till de skolor/klubbar som deltar i enkäten.

Ni kan behandla barnkonventionen på det sätt som passar er grupp bäst, till exempel på följande sätt:

Bekanta er tillsammans med affischen/broschyren och läs genom den. Högstadeeleverna kan gå igenom alla artiklarna.

- Några hjälpfrågor att fundera på och samtala om:

- Varför behövs barnens rättigheter?

Tillgodoses de rättigheter som räknas upp i konventionen i finländska barns liv?

Gör de det i ditt liv? Hur ser man i praktiken att rättigheterna tillgodoses?

Vad skulle hända om man slopade rättigheterna?

I vilken typ av situationer kan det bli diskussion med en vuxen om att ett barn/ en ungdom inte fått sina rättigheter tillgodosedda?

Vad borde vuxna göra för att barns rättigheter skall tillgodoses?

- Sök fram de artiklar i konventionen som gruppen ser som viktigast.

Finska UNICEF har producerat läromedel om barnkonventionen.

Materialet kan beställas från UNICEFs kontor eller laddas ner från adressen http://www.unicef.fi/skolor_bestall_material.

Att genomföra enkäten i skolan eller i en grupp

Vi önskar att Ni genomför enkäten inom ramen för normala skollektioner eller i samband med fritidsaktiviteter. Det är skäl att låta barnen/ungdomarna svara på enkäten vid en tidpunkt då de är pigga och redo att koncentrera sig.

Enkäten genomförs som elektronisk webbenkät i skolan och i grupper som samlas på fritiden. Ta kontakt med barnombudsmannens kansli om ni inte har tillgång till en dator, så kommer vi överens om hur er grupp ska arbeta. Byråns kontaktinformation finns i slutet av denna instruktion.

Webbenkäten finns på en dold sida på barnombudsmannens adress: <http://www2.lapsiasia.fi/kysele>. På sidan finns tre olika länkar: lågstadie- och högstadeelevernas enkäter och den svenskspråkiga enkäten. Genom att klicka på länken kommer man åt att svara på enkäten, och inga speciella användarnamn eller lösenord behövs. Enkäten görs i programmet Survette som Klubbcentralen – stöd för skolan rf ställde till förfogande. Var god och svara på enkäten senast 15.12.2007.

Enkätens teman och struktur

Enkäten bygger på öppna frågor. Innan man börjar fylla i den är det skäl att gå igenom formulärets struktur med deltagarna, så blir det lättare att svara. Enkätens temaområden är följande:

- **hemmet och familjen:** stället där barnet bor och de människor hon/han lever tillsammans med (barn och ungdomar som är placerade utom hemmet kan berätta om sin boendegemenskap: en fosterfamilj eller en anstalt)
- **skolan:** skoldagen (lektionerna, rasterna, matrasten), läroämnen, skolans utrymmen och gård, skolans personal och kamratrelationerna
- **fritiden:** fritidsintressen, vänner, närmiljö och övrig fritid
- **barn och ungdomar i Finland*:** barns och ungdomars välbefinnande och beslutsfattande kring det (*detta tema gäller endast högstadieläverna)
- **rätt till en bra barndom/ungdom**

I anslutning till tema 1–4 ställs frågorna:

- a) Vad är bra/vad är du nöjd med?
- b) Vad är dåligt/vilka saker behöver förbättras?
- c) Vad skulle du vilja påverka mera?

Genom att diskutera de här temaområdena tillsammans kan man på förhand skapa sig en uppfattning om dem. Man kan till exempel skriva dem på tavlan och tillsammans fundera på vilka saker som hör ihop med de olika helheterna. De yngre deltagarna kan ha hjälp av att man visar frågorna av typ a, b och c i form av bilder, t.ex. med glada och sorgsna ansikten eller med en gestalt som lyfter handen, e.d.

Det sista temat, Rätt till en bra barndom/ungdom innehåller några allmänna frågor om det att vara barn/ungdom och om egna sorger och glädjeämnen.

Instruktioner för den som leder enkäten

Att svara på enkäten är inte ett prov, utan en situation som ska kännas så ledig som möjligt, utan extra stress. Om ett barn/en ungdom inte hittar på ett svar på någon fråga kan hon/han lämna svarsfältet tomt och gå vidare till nästa fråga.

Den vuxna person som leder enkäten får förklara avsikten med frågorna ifall den är oklar för barnen/ungdomarna. Man kan samtala om enkätens teman, men den vuxna bör undvika att styra deltagarna på ett sätt som kan påverka svaren.

Enkäten bygger på deltagarnas egna synpunkter och åsikter. Det finns inga rätta svar. Alla barns och ungdomars erfarenheter ur deras eget liv och vardag är värdefulla. Vi hoppas att Ni uppmuntrar barnen och ungdomarna att fundera på sitt liv och modigt uttrycka sin åsikt.

Den vuxna person som leder enkäten bör garantera deltagarnas integritetsskydd: barnens/ungdomarnas svar är personliga och angår inte andra barn eller vuxna. Det är också skäl att tala om för svaren att de berättar behandlas anonymt (namn eller andra personuppgifter ska inte uppges) och konfidentiellt, så att enskilda svar inte kan urskiljas i rapporten om enkäten.

För att man ska förstå barnens och ungdomarnas synpunkter så bra som möjligt är det viktigt att de som deltar i enkäten kan motivera sina svar klart och tydligt. Här ett exempel:

Fråga: "Vad kunde förbättras i skolan?" Om man på den frågan exempelvis svarar bara "rasterna", så kan en utomstående som läser svaret inte veta vad det är med rasterna som behöver förbättras. Det är bra om svaren med några ord kan beskriva om hon/han till exempel önskar mera att göra på rasterna, längre raster eller nånting alldeles annat.

Om åsikterna och önskemålen är ordentligt motiverade förstår man dem bättre och de kan då förmedlas vidare till FN:s kommitté för barnets rättigheter och till andra beslutsfattare som intresserar sig för dem.

Ta kontakt om Ni har problem med att använda webbenkäten.

Jag svarar gärna också på andra frågor angående enkäten!

Med samarbetshälsningar,

Päivi Tuononen, planerare

paivi.tuononen@stm.fi, tfn 050-405 1700, 09-16073989

Barnombudsmannens byrå, PB 41, 40101 Jyväskylä

Enkät om barnets rättigheter

Uppgifter om svararen

Jag är

flicka

pojke

Jag är

9 år

12 år

15 år

10 år

13 år

16 år

11 år

14 år

17 år

Hemstad eller -kommun _____

Hemmet och familjen

- stället där du bor och de människor du lever tillsammans med

Vad är bra i ditt hem eller din familj (eller i en annan gemenskap du lever i)?

Vad skulle du vilja påverka mera hemma eller i familjen?

Skolan

- skoldagen (lektioner, raster, matrast), läroämnena, skolans utrymmen och gård, skolans personal (de vuxna) och kamratrelationerna

Vad är du nöjd med i din skola?

Vad kunde förbättras i skolan?

Vad skulle du vilja påverka mera i din skola?

Fritiden

- sånt som har att göra med fritiden, t.ex. fritidsintressena, kamraterna och boendemiljön

Vad är du nöjd med då det gäller din fritid?

Vad kunde förbättras av det som har med fritiden att göra?

Vad (t.ex. beträffande fritidsintressena eller boendemiljön) skulle du vilja påverka mera?

Barn och ungdomar i Finland* (*besvaras av högstadieläverna)

- barns och ungas välbefinnande och beslutsfattande kring det

Vad är bra i Finland med tanke på barn och unga?

Vilka frågor i barns och ungas liv borde vuxna påverka mera?

I vilka fall skulle du vilja påverka beslutsfattande som rör dig själv (eller Finlands barn och ungdomar överhuvudtaget)?

Rätten till en bra barndom och ungdom

Vad tycker du själv att är det bästa med att du är barn/ungdom?

Vad i ditt liv gör dig sorgsen?

Vad i ditt liv gör dig glad?

Vet du tillräckligt mycket om dina rättigheter?

- Ja
- Nej
- Vet inte

Tack för dina svar!

Bakgrundsfakta om deltagarna i enkäten

I enkäten deltog barn och ungdomar från följande orter

Björneborg
 Brahestad
 Enare
 Haapamäki
 Heinola
 Helsingfors
 Himanka
 Ingå
 Jockis
 Joensuu
 Jyväskylä
 Jyväskylä landskommun
 Jämsä
 Kemi
 Korpilahti
 Kotka
 Leppävirta
 Loimaa
 Lojo
 Nokia
 Nyslott
 Nystad
 Oulunsalo
 Reso
 Sjundeå
 Sulkava
 Sysmä
 Tammerfors
 Uleåborg
 Vanda
 Vichtis
 Äänekoski

Samt olika kommuners representanter för Barnens Riksdag i Finland.

Deltagarnas åldersfördelning

Sammanlagt 607 svarare

ÅLDER	SVARARE
9	16
10	74
11	128
12	102
13	29
14	50
15	86
16	10
17	6
9–12 v. (ej specificerade)	106 (repr. för BRF)

SKOLSTADIUM

- lågstadiet 426 (70%)
- högstadiet + andra stadiet 181 (30%)

KÖN

- flickor 260
- pojkar 239
- ej angivet 2 + 106 (BRF)

SPRÅK

- finska 582
- svenska 25

VISSTE DU ATT BARN HAR EGNA RÄTTIGHETER?

DE MÄNSKLIGA
RÄTTIGHETERNA
GÄLLER ALLA
OAVSETT ÅLDER.

FN:S KONVENTION
OM BARNETS
RÄTTIGHETER KOM
TILL FÖR ATT TRYGGA
BARNETS SÄRSKILDA
BEHOV OCH INTRESSEN.

KONVENTIONEN OM BARNETS RÄTTIGHETER

antogs av Förenta nationernas generalförsamling år 1989. Alla länder i världen med undantag för två har ratificerat konventionen. Finland gjorde det år 1991. Konventionen är förpliktande för staten Finland, kommunerna, barnens föräldrar och övriga vuxna.

ALLA
BARN ÄR
JÄMLIKA

KONVENTIONEN GÄLLER ALLA UNDER 18 ÅR

BARNKONVENTIONEN I KORTHET

1. Varje människa under 18 år räknas som barn.
2. Barnets rättigheter gäller alla barn. Inget barn får diskrimineras på grund av barnets eller dess föräldrars egenskaper, åsikter eller ursprung.
3. Vid alla beslut som rör ett barn ska barnets bästa prioriteras.
4. Staterna ska förverkliga de rättigheter som fastställs i barnkonventionen.
5. Staterna ska respektera föräldrars och andra vårdnadshavares ansvar, rättigheter och skyldigheter i anslutning till barnets fostran.
6. Varje barn har rätt till livet. Staterna ska trygga bästa möjliga förutsättningar för att barnet ska överleva och utvecklas i egen takt.
7. Barnet ska registreras omedelbart efter födseln. Barnet har från födseln rätt till ett namn och ett medborgarskap. Barnet har rätt att veta vilka föräldrarna är och att i första hand bli vårdat av dem.
8. Ett barn har rätt att behålla sin identitet, sitt medborgarskap, sitt namn och sina släkterationer.
9. Ett barn har grundläggande rätt att leva tillsammans med sina föräldrar, förutsatt att han/hon har det bra och tryggt med dem. Ett barn som inte bor med sina föräldrar har rätt att träffa och hålla regelbunden kontakt med båda föräldrarna. Ifall det inte är bra för barnet att träffa föräldrarna kan man hindra umgänge.
10. Om barnet och dess föräldrar har kommit att bo i olika länder, är det statens plikt att i positiv anda och utan dröjsmål behandla en ansökan om familjeåterförening.
11. Staten ska hindra olovligt bortförande av ett barn från ett land till ett annat.
12. Barnet har rätt att fritt uttrycka egna åsikter i alla frågor som rör honom/henne. Barnets åsikter ska beaktas med hänsyn till dess ålder och mognadsgrad.
13. För att uttrycka sina åsikter har barnet rätt att fritt söka, ta emot och sprida information och tankar, förutsatt att detta inte kränker andras rättigheter.
14. Barnet har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Den vägledning föräldrarna ger barnet i detta sammanhang ska respekteras.
15. Barnet har rätt att bli medlem i föreningar och verka i dem.
16. Barnet har rätt till privatliv, hemfrid och brevhemlighet. Barnets heder eller anseende får inte kränkas.
17. Barnet har rätt att via massmedier få tillgång till sådan information som är viktigt för dess utveckling och välfärd. Barn ska skyddas mot information och material som kan ha skadlig inverkan.
18. Föräldrarna har det primära och gemensamma ansvaret för barnets fostran. De har rätt att få stöd i sin uppgift. Föräldrarna ska fungera i enlighet med barnets bästa. Staten bör se till att dagvårds- och barnskyddstjänster står till buds.
19. Barnet ska skyddas mot alla former av våld, försummelse och utnyttjande.
20. Ett barn som inte kan bo med sin familj har rätt till särskilt skydd och stöd. I sådana fall ska man beakta kontinuiteten i barnets fostran, och ta hänsyn till barnets etniska, religiösa och språkliga bakgrund.
21. Adoption kan komma i fråga om det ur barnets synvinkel är det bästa alternativet.
22. Ett flyktingbarn har rätt att få den särskilda omsorg han/hon behöver.

OM DU MÄRKER ATT DINA RÄTTIGHETER IGNORERAS, KAN DU DISKUTERA SAKEN MED B.L.A. FÖRÄLDRAR, LÄRARE OCH HÄLSOVÅRDARE, MED EN SKOLKURATOR ELLER NÅGON ANNAN PÅLITLIG VUXEN.

23. Ett handikappat barn ska ges bästa tänkbara vård och hjälp som främjar dess självförtroende och delaktighet.
24. Ett barn har rätt till bästa möjliga hälsa och till den hälso- och sjukvård han/hon behöver. Mammor ska garanteras lämplig hälso- och sjukvård.
25. Ett barn som placerats utanför sitt födelsehem har rätt till regelbunden översyn av grunderna för sin omvårdnad och placering.
26. Ett barn har rätt till social trygghet.
27. Ett barn har rätt till den levnadsstandard som behövs för dess utveckling.
28. Ett barn har rätt till kostnadsfri grundläggande utbildning. Staten ska främja utbildning och studiehandledning på andra stadiet samt förebygga avbrott i studierna.
29. Utbildningen ska utveckla barnets individuella färdigheter, respekt för de mänskliga rättigheterna och för barnets eget språk och egna kultur, ansvarsfullt medborgarskap, tolerans, jämställdhet mellan könen och hänsyn till miljön.
30. Ett barn som tillhör en minoritet eller urbefolkning har rätt till sin egen kultur, religion och sitt eget språk.
31. Ett barn har rätt till vila, lek och fritid, och till att delta i konst- och kulturaktiviteter.
32. Ett barn får inte utföra arbete som kan hindra dess utbildning eller äventyra dess hälsa och utveckling.
33. Ett barn ska skyddas från narkotika och olaglig narkotikahandel.
34. Ett barn ska skyddas mot alla former av sexuellt utnyttjande.
35. Staterna ska förhindra handel med barn.
36. Ett barn ska skyddas mot alla former av utnyttjande som kan skada dess hälsa och utveckling.
37. Inget barn får utsättas för tortyr eller annan grym eller förnedrande bestraffning. Att fängsla ett barn får endast användas som en sista utväg, och även då ska man beakta barnets åldersrelaterade behov.
38. En person under 18 år får inte värvas till armén och inte heller delta i krigföring. Vid väpnade konflikter ska barn skyddas.*
39. Ett barn som utsatts för någon form av utnyttjande bör få hjälp till rehabilitering och social återanpassning.
40. Ett barn som brutit mot lagen ska skyddas och barnets rättigheter respekteras.
41. Ifall en stats nationella lagstiftning garanterar ett barn större rättigheter än vad barnkonventionen gör, ska de nationella lagarna följas.
42. Staten bör se till att alla medborgare är medvetna om barnets rättigheter.
43. FN:s kommitté för barnets rättigheter övervakar att denna konvention följs.
- 44.–54. Dessa artiklar behandlar beslut om ratificering av och ändringar i konventionen, rapportering om detta samt konventionens övriga giltighet.

* Åldersgränsen i tilläggsprotokollet har höjts från 15 till 18 år.

EN OAVKORTAD VERSION AV DEN EXAKTA KONVENTIONSTEXTEN HITTAR DU PÅ WEBBPLATSEN WWW.BARNOMBUDSMAN.FI

BARNET HAR RÄTT TILL ETT GOTT LIV

BARNETS RÄTTIGHETER ÄR VUXNAS SKYLDIGHETER.

I alla sina åtgärder och beslut som rör barn ska myndigheterna bedöma vilka följderna blir för barnet, beakta barnets bästa och lyssna på dess åsikt.

FÖRÄLDRAR OCH VÅRDADSHAVARE HAR DET PRIMÄRA ANSVARET FÖR BARNETS VÅRD OCH FOSTRAN.

De har rätt att få stöd, handledning och rådgivning för denna uppgift.

Om föräldrarna eller vårdnadshavarna trots stödet inte kan se till att barnet har det bra, ska staten genom en placering på fosterhem, barnhem eller genom adoption garantera att barnet får god vård.

FN:S KOMMITTÉ FÖR BARNETS RÄTTIGHETER FÖLJER UPP HUR KONVENTIONEN EFTERLEVS OCH HUR MAN SLÅR VAKT OM BARNETS RÄTTIGHETER.

Varje land som ratificerat konventionen ska vart femte år rapportera om hur man avancerat i bevakandet av barnets rättigheter.

Utgående från rapporterna presenterar kommittén sina farhågor och rekommendationer för respektive land.

I Finland ansvarar utrikesministeriet för rapporteringen.

INNEHÅLLET I KONVENTIONEN KAN SAMMANFATTAS I TRE OLIKA TEMAN:

PROTECTION

Barn har rätt till särskilt skydd och speciell omvårdnad.

PROVISION

Barn har rätt till tillräcklig andel av samhällets resurser.

PARTICIPATION

Barn har rätt att med beaktande av ålder och mognad delta i beslutsfattande som gäller dem själva.

Barnombudsmannens uppgift är att övervaka och se till att barnets rättigheter tillgodoses i Finland.

FN:s barnorganisation UNICEF har rätt och skyldighet att kontrollera att konventionen genomförs.

Även andra barn- och ungdomsorganisationer ger sakkunnighjälp och arbetar på olika sätt för att barnets rättigheter ska beaktas.

BARNETS ÅSIKTER SKA BEAKTAS

BARNOMBUDSMANNEN

Barn har egna
rättigheter

Barn, unga och familjer
REGERINGENS POLITIKPROGRAM

”Med adress till vuxna!” är barnens och ungdomarnas eget inlägg i frågan om hur deras rättigheter tillgodoses och hur de mår. Utredningen bygger på svar från över 600 lågstadie- och högstadieelever. Barnombudsmannen tog reda på barnens åsikter för att utgående från dem rapportera till FN:s kommitté för barnets rättigheter.

Det är mycket som är bra i Finland tycker barn. De vill ändå ha större inflytande i fråga om sin egen vardag. De vill också ha mera möjligheter att ägna sig åt icke tävlingsinriktade fritidsintressen, avkoppling och samvaro med familjen och kamraterna.

Barnombudsmannens byrå. Utredningar 4:2008.

Barnombudsmannens byrå
Cygnaeuskenskatu 1, Jyväskylä
PB 41, 40101 Jyväskylä
fax (014) 337 4248
telefon (09) 16001
lapsiasiavaltuutettu@stm.fi
www.lapsiasia.fi

Social- och hälsovårdsministeriet
Sjötullsgatan 8, Helsingfors
PB 33, 00023 Statsrådet
fax (09) 160 74126
telefon (09) 16001
www.stm.fi